

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Golčův Jeníkov – židovské památky v regionu

Lea Ronovská

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lea Ronovská

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Golčův Jeníkov – židovské památky v regionu

Název anglicky

Golčův Jeníkov – Jewish monuments in the region

Cíle práce

Cílem práce je zmapovat jednotlivé židovské stavby v teritoriu města Golčův Jeníkov a zhodnotit stav dle vlastního měřítko a porovnat jej s minulostí. Dále určit a stanovit podmínky k zachování a kulturního využití těchto památek a zjistit podíl města, židovské obce, popřípadě dalších institucí na financování těchto kulturních židovských památek.

Metodika

V práci je využíváno hned několik metodických postupů při jejím zpracování. Jako první metodou je pozorování, pomocí kterého je hodnocen současný stav těchto židovských památek a historických staveb ve vybraném regionu našeho města. Další použitou metodou je abstrakce, díky níž byly vymezeny body, které budou v práci zmíněny, popsány a zároveň odděleny podstatné informace od nepodstatných. Pomocí další metody, kterou je indukce, jsou stanoveny dílčí cíle, kterých je třeba dosáhnout a následně je zhodnotit. Studium a následná analýza materiálů a archiválií. Poslední metodou je dotazování, kdy budou vedeny rozhovory o židovských památkách a dále jejich současnému financování.

Doporučený rozsah práce

40-60

Klíčová slova

Golčův Jeníkov, židovské památky, Židovská obec, památková péče

Doporučené zdroje informací

- FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. Praha: SEFER, 1992. 200 s. ISBN 80-900895-1-8.
- GOLD, Hugo. Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a v přítomnosti I. Praha: Židovské nakladatelství, 1934. 735 s.
- HAMÁČKOVÁ, Vlastimila. Judaica Bohemiae. Praha: Židovské muzeum v Praze, roč. XXI. č. 2, 1985. 128 s. ISSN 0022-5738.
- CHVÁLA, František. Podoubraví: vlastivědný sborník Čáslavska. Čáslav: Okresní odbočka Jednoty učitelstva národních škol, roč. XVIII. č. 1, 1949. 16 s. ISSN 2336-7016.
- CHVÁLA, František. Podoubraví: vlastivědný sborník Čáslavska. Čáslav: Okresní odbočka Jednoty učitelstva národních škol, roč. XVIII. č. 2, 1949. 16 s. ISSN 2336-7016.
- KAŠPAROVÁ, Alena, KAMP, Michal. Židé na Havlíčkovobrodsku I. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod, 2008. 302 s. ISBN 978-80-254-2831-3.
- ŠTĚDRÁ, Eva. Golčův Jeníkov. Golčův Jeníkov: Město Golčův Jeníkov, 2002. 117 s. ISBN 80-238-9603-2.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. RNDr. Michal Kubálek, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 16. 5. 2019

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 10. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 02. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Golčův Jeníkov – židovské památky v regionu“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15/3/2020

..

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. RNDr. Michalovi Kubálkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za cenné rady, konzultace, trpělivost a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za pomoc a podporu během celého mého studia. Zejména pak svému dědovi, panu Jarmilovi Ronovskému, od kterého jsem získala nejen obsáhlý rozhovor, ale i potřebnou literaturu a veškeré podklady k mé práci.

Golčův Jeníkov – židovské památky v regionu

Abstrakt

Bakalářská práce mapuje životy židů v Golčově Jeníkově a dále se zaměřuje hlavně na židovské památky v tomto městě. Jedná se o židovský hřbitov, synagogu a budovy bývalých židovských škol. V práci je uvedena a zdokumentována především bohatá historie těchto památek a města. Všechna potřebná data byla získána studiem literatury a dochovaných archiválií.

Druhá část práce je zaměřena na vlastní zjištění týkající se fungování a provozu zdejších památek. Jsou zde uvedeny tři rozhovory, které zahrnují minulost, současný popis stavu židovských památek, jejich financování a využívání městem. Dále je zde zhodnocena kvalita památek pomocí vlastní vytvořené hodnotící škály.

V závěru práce je samotné shrnutí zjištěných informací a vyhodnocení vlastní analýzy kvality památek a jejich financování. Bakalářská práce je následně završena doporučením, jak tyto památky lépe zachovat a využít pro další generace a následuje samotný závěr.

Klíčová slova: Golčův Jeníkov, židovské památky, Židovská obec, památková péče

Golčův Jeníkov - Jewish monuments in the region

Abstract

The bachelor thesis describes lives of Jewish people in Golčův Jeníkov and is focused mainly on Jewish monuments in this town. Monuments are the Jewish cemetery, the synagogue and buildings of former Jewish schools. The thesis documents rich history of these monuments and this town. All data was obtained by studying literature and preserved archival materials.

The second part of bachelor thesis is focused on research of the functioning and operation of monuments. This part contains three interviews about history, current status, financing and use by the town. Furthermore, the quality of monuments is evaluated here using a self-made rating scale.

The final part summarizes the findings. It also evaluates the analysis of the quality of the monuments and its financing.

The bachelor thesis finalises with a recommendations for better preservation of these monuments for the future generations.

Keywords: Golčův Jeníkov, Jewish monuments, Jewish community, monument care

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika.....	12
2.2.1 Vlastní hodnotící škála	13
3 Literární rešerše.....	14
3.1 Historie židů v Golčově Jeníkově	14
3.2 Židovské ghetto.....	15
3.3 Židovské památky v Golčově Jeníkově.....	16
3.3.1 Židovský hřbitov	16
3.3.2 Synagoga	20
3.3.3 Židovské školy v Golčově Jeníkově	25
3.3.3.1 Základní škola.....	25
3.3.3.2 Ješiva Arona Kornfelda	28
3.3.4 Mikve	31
4 Vlastní šetření	32
4.1 Zpracovaný rozhovor č. 1	32
4.2 Hodnocení stavu židovských památek dle vlastní hodnotící škály	39
4.2.1 Židovský hřbitov	39
4.2.1.1 Hodnocení obvodové zdi židovského hřbitova.....	40
4.2.1.2 Hodnocení stavu márnice	41
4.2.1.3 Hodnocení stavu náhrobních kamenů	42
4.2.1.4 Hodnocení stavu údržby zeleně	43
4.2.1.5 Celkové hodnocení stavu židovského hřbitova	44
4.2.2 Synagoga	44
4.2.2.1 Hodnocení nádvoří synagogy	45
4.2.2.2 Hodnocení stavu budovy synagogy	46
4.2.2.3 Celkové hodnocení stavu synagogy.....	46
4.2.3 Židovské školy – základní škola, ješiva	47
4.3 Podmínky pro zachování a využití židovských kulturních památek v Golčově Jeníkově	48
4.3.1 Židovský hřbitov	48
4.3.2 Synagoga	48
4.3.3 Židovské školy – základní škola, ješiva	49
4.4 Financování židovských památek v Golčově Jeníkově.....	50

5 Závěr	51
6 Seznam použitých zdrojů	53
Seznam příloh	54
7 Přílohy	55

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Vchod na židovský hřbitov	40
Obrázek 2 - Vchod na židovský hřbitov	40
Obrázek 3 - Márnice v roce 1991	41
Obrázek 4 - Márnice před rokem 1991	41
Obrázek 5 - Márnice v současnosti	41
Obrázek 6 - Původní náhrobní kameny	42
Obrázek 7 - Zrenovované náhrobní kameny	42
Obrázek 8 - Údržba zeleně	43
Obrázek 9 - Údržba zeleně	43
Obrázek 10 - Nádvoří synagogy	45
Obrázek 11 - Nádvoří synagogy	45
Obrázek 12 - Synagoga	46
Obrázek 13 - Synagoga	46
Obrázek 14 - Budova základní školy	47
Obrázek 15 - Budova ješivy	47

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Hodnotící škála, obecná šablona	13
Tabulka 2 - Náklady na stavbu nové synagogy	24
Tabulka 3 - Hodnotící škála, židovský hřbitov	39
Tabulka 4 - Hodnotící škála, synagoga	44

1 Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu, že Golčův Jeníkov je mým rodným městem. Také má toto město zajímavou a hojnou historii, která mě vždy velmi fascinovala. Mezi historické zajímavosti z velké části patří židovská minulost malého městečka. Z této doby se zde dochovaly významné židovské památky. Jejimi zástupci jsou synagoga, židovský hřbitov a budovy bývalé židovské školy a ješivy. O tyto památky jsem se od dětství zajímala, ale měla jsem i možnost je za svůj život několikrát navštívit. Tato možnost se mi naskytla díky práci mého dědy Jarmila Ronovského, který v Golčově Jeníkově působil přes dvacet let jako správce nejdříve židovského hřbitova a posléze i synagogy. Právě díky němu jsem měla a stále mám přístup ke spoustě dochovaných dokumentů a ověřeným informacím o židovské historii v Golčově Jeníkově. Měla jsem možnost nahlédnout do osobních zpovědí posledních židů, kteří zde žili. Dodnes je můj děda s řadou potomků zdejších židů v kontaktu a pravidelně je doprovází při návštěvě židovského hřbitova. Co se týče židovského hřbitova, nepůsobil děda jen jako správce, ale i jako průvodce návštěvníků, kteří navštívili tento hřbitov. V dochovaných písemnostech se o něm hovoří jako o jednom z nejstarších židovských hřbitovů v Evropě. Synagoga bohužel veřejnosti přístupná není, protože slouží jako depozitář Židovské obce. Jsou zde skladovány židovské textilie jako židovské pláštíky nebo opony. A další zvláštností našeho městečka bylo, že se zde nenacházela jen základní židovská škola, ale i vyšší židovská škola ješiva. Cílem mé práce nebylo jen zdokumentovat tyto naše židovské památky, ale i zhodnotit jejich současný stav. Není vždy jednoduché zachovat tyto objekty pro další generace. Většinu literatury, kterou jsem ve své práci použila, jsem získala právě od svého dědy, který mi rovněž poskytl hodnotný rozhovor k tomuto tématu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je přiblížit život židů v Golčově Jeníkově a zmapovat jednotlivé židovské stavby v tomto městě. Dále zdokumentovat historii židovských památek a zhodnotit jejich současný stav dle vlastního měřítka a porovnat jej s minulostí. V závěrečné části práce je záměrem určit a stanovit podmínky k zachování a kulturnímu využití těchto památek a zjistit podíl města, Židovské obce, popřípadě dalších institucí na financování a udržování těchto kulturních židovských památek.

2.2 Metodika

Teoretická část je vypracována na základě získaných znalostí z odborné literatury, nastudovaných archiválií a internetových zdrojů z oblasti židovských památek. Ve vlastní části práce jsou zpracovány informace z poskytnutých rozhovorů formou dotazování. Dále je zde uveden a zpracován výsledek vlastního šetření, přičemž proběhlo podrobné vizuální zkoumání stavu židovských památek, na které je bakalářská práce zaměřena. Poznatky k financování těchto objektů částečně poskytlo město Golčův Jeníkov a částečně byly tyto informace dohledány na internetovém portálu Kraje Vysočina. K vypracování vlastních tabulek byl použit program MS Excel 2018. Uvedené fotografie jsou převážně vlastní, získané návštěvou hodnocených památek, doplněné o fotografie poskytnuté bývalým správcem židovského hřbitova a synagogy.

2.2.1 Vlastní hodnotící škála

K vlastnímu šetření byla vytvořena a použita škála k hodnocení stavu popisovaných židovských památek v Golčově Jeníkově.

Tato škála je:

- 1 – výborný stav (technický nebo stavební stav, který je vizuálně i funkčně bez vady)
- 2 – vyhovující stav (zde se již objevují drobné vady nebo nedostatky, ale nemají vliv na vizuální vnímání hodnocené části památky)
- 3 – dobrý stav (vady a nedostatky na popisované památce jsou již zřetelně vizuálně vnímatelné a ruší celkový dojem)
- 4 – nevyhovující stav (vady a nedostatky již ve větší míře ruší celkové vnímání památky)
- 5 – havarijní stav (tyto části památky jsou již nebezpečné a zde by pak mohl být problém s volným pohybem návštěvníků)

Tabulka 1 - Hodnotící škála, obecná šablona

HODNOCENÁ PAMÁTKA					
Hodnocené segmenty	Hodnotící škála				
	1	2	3	4	5

Ke každé popisované památce je vytvořena tabulka, která obsahuje hodnocení jednotlivých komponentů památky s tím, že pod tabulkou je uvedeno podrobnější slovní zhodnocení a důvody tohoto mého hodnocení.

¹ Vlastní vytvořená tabulka

3 Literární rešerše

3.1 Historie židů v Golčově Jeníkově

Město Golčův Jeníkov má dlouhou historii. Bohužel se řada záznamů a dokladů z této historie nedochovala z důvodu rozsáhlého požáru, který v roce 1784 zničil polovinu města včetně radnice, kde byly uloženy veškeré spisy dějin tohoto města.² Město bylo založeno už ve středověku a již ve 12. století se zde s určitou pravděpodobností nacházela osada, jež se už tehdy nazývala Jeníkov.³ Tato osada se nacházela na strategickém místě, přes které vedla obchodní stezka, která spojovala Čechy a Moravu, tzv. Haberská stezka. S touto stezkou je také spojena první zmínka o židech na tomto místě.⁴

První zmínky o židovských obyvatelích v Golčově Jeníkově jsou dochovány v Berní rule z roku 1654. Tehdy se do takových dokumentů zapisovali pouze muži. Pokud se k těmto jménům ale přičtou i jejich ženy a děti, tak byl počet židovských obyvatel v první polovině 17. století v Golčově Jeníkově přibližně 20 osob. V průběhu druhé poloviny zmíněného století počet židovských obyvatel narůstal, což dokazuje i doložená existence synagogy a hřbitova. Ve stejné době zde tedy vznikla židovská čtvrť.⁵

V 18. století konkrétně pak v roce 1724 žilo v Golčově Jeníkově 122 židů. Většina židovských mužů se zde živí obchodem, ostatní pak vykonávají řemesla, jako jsou švec, rezník nebo například vinopalník. Nejzajímavějšími řemesly zde byly výroba podpatků a výroba krajků. V roce 1783 už židovskou komunitu tvoří 279 lidí. Největší zastoupení v živnostech si stále drží obchodování, již se ale objevují i nová řemesla, například práce na poště a v tabákových továrnách. K roku 1793 počet obyvatel čtvrti opět narůstá a to na 364 židů. Tento počet tvořilo 54 rodin, kdy převažovaly hlavně rodiny tvořené více dětmi. Uvádí se, že to byly často rodiny s čtyřmi, pěti či šesti dětmi. I z tohoto důvodu byla v Golčově Jeníkově židovská komunita dochována až do 20. století.⁶

² KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 11.

³ ŠTĚDRÁ, Eva, 2002. *Golčův Jeníkov*. 1. Golčův Jeníkov: Město Golčův Jeníkov. ISBN 80-238-9603-2, str. 8.

⁴ *Listina Jana Lucemburského*, 1341. In: . Kutná Hora: Město Kutná Hora, IV, číslo 1050.

⁵ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 12.

⁶ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 14 – 16.

Život židů se v tomto městě odlišoval způsobem soužití se zdejšími křesťanskými obyvateli. Židovské ghetto nebylo uzavřené a židé tak mohli žít i mimo něj mezi křesťany. Stejně tak tomu bylo i se zaměstnáním, kdy mnohdy židé i křesťané pracovali společně po svém boku. Pro Golčův Jeníkov byla také významná cesta mezi Prahou a Vídní, na které se město nacházelo. Židovská komunita byla koncem 18. století jednou z největších v celém Čáslavském kraji.⁷

3.2 Židovské ghetto

Oddělená část nebo čtvrť města, která byla osídlená židovskou komunitou, se nazývá ghetto. Tento název vznikl z hebrejského slova ghett, které překládáme jako odloučené místo.

Židé často žili společně s křesťany i před občanským zrovnoprávněním. Ve velkých městech však bývalo dodržováno odloučení židů od zbytku křesťanského obyvatelstva. Židovská komunita takto odloučeně žila často za nemalé “ochranné poplatky” vrchnosti. Ta takovým rodinám poskytovala ochranu jich samotných i jejich majetku a dale jim povolovala náboženské obřady a dodržování jejich náboženských zvyklostí. Pro lepší ochranu a volnost jejich vyznání se židé právě soustřeďovali do oddělených ulic nebo čtvrtí – ghett.

V Česku se nacházela ghetta různých velikostí. Na některých místech se jednalo pouze o seskupení několika chalup nebo domů, jinde existovaly celé řady takových domů a v takovém případě se jednalo o tzv. židovské ulice. V takových ulicích se mohl vyskytnout i dům s křesťanskou rodinou, ta zde ale bydlela dobrovolně. Menší židovské osídlení se nacházelo na vesnicích, naopak ve městech mohly spleť židovských uliček tvořit celou čtvrť. Méně časté bylo, že se ve velkých městech mohla nacházet i dvě ghetta.⁸

Ve většině případů se židovské ghetto nalézalo při okraji města, ale jsou i případy, kdy bylo ghetto přímo ve středu města. Z důvodu nedostatku financí i místa často jeden dům obývalo několik židovských rodin najednou. Velká spousta takových domů byla proto vystavována hodně do výšky, aby se ušetřil prostor a bylo možné ho obývat více lidmi. Hranice ghetta byly v ulicích většinou nějak označeny nebo vymezeny. K tomu sloužily různé brány, závory nebo řetězy.

⁷ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 16 – 17.

⁸ FIEDLER, Jiří. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 25 – 28.

Centrem židovských čtvrtí nebo ulic byla synagoga či modlitebna. Ve větších městech měly židovské komunity uvnitř ghetta i vlastní obecní dům nebo radnici. Další nezbytností byla tzv. mikve, což byla židovská rituální lázeň. Po zrovnoprávnění židovského obyvatelstva byla spousta židovských ghett přestavěna.⁹

V Golčově Jeníkově však tato čtvrť nebyla zcela uzavřená. Rozkládala se na jižní části náměstí a jeho západního okolí. Jádrem čtvrti zde tvoří úzké uličky z nízkých domků a v samém středu stojí synagoga se školou naproti.

Ghetto už dříve několikrát vyhořelo, ale přesto si zanechalo svůj typický vzhled a vzpomínku na zaniklou židovskou obec v Golčově Jeníkově.¹⁰

3.3 Židovské památky v Golčově Jeníkově

3.3.1 Židovský hřbitov

Svůj vlastní židovský hřbitov měla drtivá většina židovských obcí. Jednou z nejzásadnějších rozlišností židovského a křesťanského hřbitova jsou tradiční židovské zásady nenarušitelnosti hrobů. Znamená to, že ostatky zemřelého by měly navždy zůstat na místě, kde byl dotyčný pohřben. Hroby na židovských hřbitovech tedy mají zůstat neporušeny a navždy uzavřeny. Nelze zde po určité době hrob otevřít a na stejném místě pohřbít jinou osobu. V případech, kdy byla potřeba navýšit kapacitu daného hřbitova, musela být například na stávající hroby navežena zemina, kam by bylo možné pohřbít další nebožtíky. Ti se tedy následně pohřbívali o něco výše, než byly původní hroby. Takto se během delšího časového úseku, například během několika staletí, na hřbitovech, které byly prostorově omezené, mohlo navrší více vrstev hrobů. Náhrobky hrobů, které byly takto zasypány, byly znovu zasazeny a přidány na vrchní vrstvu. V takových případech se pak setkáváme s několika náhrobky blízko u sebe, ale s naprosto rozdílnými daty a pocházející z odlišné doby.¹¹

Židovské hřbitovy a pohřby nijak nesouvisí se synagogou na rozdíl od křesťanských kostelů a zvyklostí. Naopak židovské hřbitovy bývají od synagog značně vzdáleny. Výjimkou

⁹ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 25 – 28.

¹⁰ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 26.

¹¹ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 34.

byly židovské čtvrti s prostorovou stísněností. Důležitou součástí hřbitovů byly márnice, které sloužily k uložení těla do doby jeho pohřbu. Jelikož tradice neumožňovaly ponechat tělo zemřelého v jeho úmrtním domě. Márnice byly většinou stavěny při okraji hřbitova. V této budově u nebožtíka bděli členové bratrstva, kteří zaštiťovali následné rituální omytí těla, tzv. Tahara. Z důvodu tohoto obřadu se v márnici nacházely většinou kamenné stoly. A protože se těla omývala teplou vodou, nesměl chybět ani komín. Přibližně od 19. století márnice přejímaly i funkci obřadních síní, kde probíhalo poslední rozloučení. Zároveň mohla márnice sloužit i jako vozovna pro pohřební vozy.¹² Z toho důvodu nemají tyto stavby pouze klasické dveře, ale většinou se jedná o velká průjezdná vrata. Některé z mární jsou dnes pietně upraveny jako upomínka na židovské obce. V budovách s větší rozlohou se pak nacházejí i pamětní desky, na kterých jsou uvedena jména nacistických obětí. Někde můžeme ve stěnách nalézt zbytky hebrejských modlitebních textů. U vchodu na hřbitov jsme někde mohli najít umývadlo, tzv. kijor, nebo alespoň pumpu k symbolickému umytí rukou po pohřbu.¹³

V Čechách můžeme na židovských hřbitovech vidět dva typy náhrobků. Nejběžnější je náhrobní kámen deskový, který je zasazený do země kolmo, tzv. stéla. V průběhu doby se některé jeho prvky měnily, například tvar, výzdoba nebo rozložení nápisů. Dále se mohou na vzhledu náhrobku podepisovat i rozlišné krajové zvyklosti.¹⁴ Poněkud vzácnějším typem náhrobku je tzv. tumba. Tato hrobka je sestavena z několika kamenných desek, které mohou svým tvarem a vzhledem připomínat antický sarkofág. Na některých hřbitovech můžeme ale nalézt i tumby tvořené pouze z jednoho kusu kamene nebo zděné se stříškou, které připomínají malé domečky. I takový druh se nachází právě v Golčově Jeníkově. Tyto hroby byly stavěny především od doby renesance, a to pro nejvýznamnější osobnosti. Přibližně od poloviny 19. století se hřbitovní náhrobky začínají více podobat těm na křesťanských hřbitovech a v dnešní době se až na výjimky neliší vůbec.

Náhrobky historické se odlišují hlavně hojnou výzdobou a symboly. Tato dekorativní výzdoba se postupem času vyvíjela spolu s uměleckými slohy. Patřily sem především rostlinné motivy. Mezi náhrobní symboliku patří především malá plastická vyobrazení při horních částech náhrobku. Symboly jsou rozděleny podle jednotlivých židovských rodů a

¹² FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 35.

¹³ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 35.

¹⁴ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 35.

jejich potomku. Nejčastějšími jsou „žehnající ruce“ – rod kohanitů a „konvice s mísou“ – rod levitů. Dále si můžeme na velkém množství náhrobků všimnout Davidovy hvězdy nebo koruny a dalších znamení, které pak symbolizují například zaměstnání zemřelého. Mezi taková znamení patří kniha, nůžky, lékařská pinzeta a další. Mohou se zde objevovat i různá zvířata, která vyznačují symboliku daného jména, např. lev, jelen, pták, ryba.¹⁵

Nápisy neboli epitafy na náhrobech byly až do 19. století pouze hebrejské. Poté se na hřbitovech začínají objevovat nápisy dvojjazyčné hebrejsko-německé. Pak následují i nápisy hebrejsko-české. Náhrobky z 20. století pak už mívají nápisy jen české nebo německé, které jsou zakončené pěti hebrejskými písmeny, což je zkratka tradiční hebrejské náhrobní formule. Z důvodu dlouhé doby zhotovení kamenných náhrobků bývaly tyto náhrobky zasazeny na hřbitově až rok poté, co byl dotýčný pohřben.¹⁶

Někde mohou být hřbitovy rozděleny podle vyznávaných směru. Věřící mohli být rozděleni do směru reformovaného čili neologického, nebo do směru ortodoxního. Na ortodoxních hřbitovech pak bývají dodržovány i zásady ze synagog. To znamená, že i zde se dodržuje rozdělení mužů a žen. Takže i na hřbitově byla zvlášť vyhrazena řada pro muže a zvlášť řada pro ženy. Tedy ani manželé nebyli na hřbitově pohřbeni vedle sebe, jak tomu bývá na ostatních židovských nebo křesťanských hřbitovech. Tyto samostatné ortodoxní hřbitovy se však vyskytují nejbližší například na Slovensku, ale nikoli u nás. Přesto i zde se nacházeli stoupenci ortodoxního směru, kteří pak byli na hřbitově pochováni na vyhrazeném místě v povzdálí ostatních hrobů. Výjimečně na našem území existují i hřbitovy, kde jsou oddělené řady pro kohanity a jiné řady oddělené pro levity. Dále mohou být zvlášť vyhrazená místa pro hroby rabínské, tzv. rabínské okrsky nebo pro dětské hroby.

Dle starých tradic židé nosívali a dále nosívali při návštěvě na hroby kamínky. Dodnes jsou některé náhrobky pokryty několika kamínky. U některých novodobějších hřbitovů byly před vchody dokonce umístěny nádoby s těmito kameny.¹⁷

Židovský hřbitov, který se nachází v Golčově Jeníkově, patří v Čechách k jednomu z nejstarších. Dle historických odhadů se zde nachází už od 14. století. Tato památka je rozložena na ploše 7 336 m² a leží asi 0,6 km na západ od centra města. Hřbitov je ohraničen dvoumetrovou kamennou zdí. Pro vstup lze využít hlavní bránu nebo menší dveře. Hned za

¹⁵ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 36 – 37.

¹⁶ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 37.

¹⁷ FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 37 – 38.

vstupem byla ve 2. polovině 19. století (v letech 1872-1873) vybudována smuteční obřadní síň.¹⁸

Nejstarší dochované náhrobky jsou nápisy orientované na východ. V 60. letech 19. století byl hřbitov rozšířen a od této doby jsou náhrobky se svými nápisy orientované na západ. Nejstarší čitelný epitaf je vytesán na náhrobku z počátku 18. století a uvádí, že “představený obce Abraham zemřel 20. září 1705.” Tento náhrobek zdobí Davidova hvězda a květinovým reliéfem.

Hřbitov je známý hlavně barokními náhrobky zdobenými reliéfy z přelomu 17. a 18. století. Desky jsou zdobeny dekorativními motivy a mnoha symbolicky laděnými ozdobami. Konvičky vyznačují příslušnost k pokolení Levitů, s kterým byl v Golčově Jeníkově spjat rod Milrathů. Také některá křestní jména se vyobrazují i symbolicky. Například mezi často používaná středověká jména se řadil Jahud, který se označuje jako lev. Bohužel nebyly náhrobky vyrobeny z kvalitního kamene, a proto je většina z nich dnes nečitelná.

Významné jsou také mramorové náhrobní kameny. Jsou jednoduché s lehce zvlněným zakončením nebo jemně rytou linií podél celého kamene. Pro náhrobky z 20. až 40. let 19. století je běžná jejich rozmanitost týkající se používaných materiálů i výzdoby. Jsou zde zachyceny nové motivy jako trojúhelníkové zakončení stély, k němuž se později přidává i zakončení obloukovité a vázovitá výzdoba.

Náhrobky z první poloviny 20. století se už moc neliší od křesťanských. Lze zde pozorovat vlivy různým módních vln. Například Samuel a Berta Offerovi mají na náhrobku z roku 1934 černobílé fotografie. Změny v tuto dobu probíhají i v epitafech. Nejprve byly tvořeny ryze hebrejskými texty, v 18. století se již objevují i nápisy německé a v pozdější době takové epitafy dokonce převažují. Patrně z důvodu Josefských reforem, kdy se němčina stala správním jazykem židovských obcí. Současně se ale na náhrobních deskách objevují i české nápisy. Takový nejstarší dochovaný je čtyřřádkový epitaf na náhrobku Jisraela z roku 1862. Spíše výjimečným jevem je náhrobek Bertý Pickové z roku 1907, který je celý v češtině. Zajímavé jsou i hroby uprchlíků, kteří zde našli domov během první světové války.

Největší zajímavostí však zůstávají náhrobky v podobě sarfofágů. Pověst říká, že jsou zde pochováni středověcí rabíni. Údajně sám Aron Maimonides, potomek věhlasného Mojžíše Maimona, židovského filozofa, matematika, astronoma a proslulého lékaře egyptského

¹⁸ Židovská obec: Stručné dějiny Židovské obce v Golčově Jeníkově [online]. Golčův Jeníkov: Golčův Jeníkov, 2019 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://www.golcuv-jenikov.cz/o-meste/historie/zidovska-obec/>

sultánského dvora, který zemřel roku 1204. Jeho syn Aron byl také lékařem egyptského sultána. Ale domněnka, že jeho ostatky jsou pochovány na hřbitově v Golčově Jeníkově, zůstává nedoložena. Ve skutečnosti patří tento hrob s tumbou, z počátku 19. století, rabínovi Jakobovi Jitzhakovi ha Lewi a jeho ženě. Druhé dvě hrobky, opět z počátku 19. století, vlastnila rodina Kornfeldů. Smutnou kapitolu hřbitova představuje rok 1942, kdy se židé přišli rozloučit se svými zesnulými před odchodem do transportu.

Další tragickou událostí byl vandalismus z neděle 17. ledna 1993, kdy bylo na hřbitově 62 náhrobků vyvráceno a z toho 7 přeraženo. Židovský hřbitov tak zůstává pro veřejnost uzavřený. Otevírá se tedy pouze na vyžádání, například přijede-li některý z pozůstalých položit kamínek na náhrobek svého zemřelého předka.¹⁹

3.3.2 Synagoga

Synagoga neboli modlitebna tvořila duchovní střed každé židovské obce. Upřesníme-li více tyto pojmy, tak modlitebnou se rozumí jakákoliv bohoslužebná místnost, ale když mluvíme o synagoze, máme na mysli prostorný modlitební sál, který tvoří hlavní a dominantní část budovy a bohoslužebná funkce určuje architektonický ráz celé stavby.

Zpočátku se většinou jednalo o jednoduché srubové stavby. Tato tradice, kdy byly synagogy dřevěné, trvala dlouho, převážně pak v menších a chudších obcích. V obcích, kde bylo židovské zastoupení početnější, se stavěly synagogy zděné. Konstrukce i vzhled takových staveb zcela odpovídaly stavebním technikám tehdejší doby, a právě panujícím uměleckým slohům. Zároveň však bylo vrchností dohlíženo na to, jak synagogy vypadají a aby se nepodobaly křesťanským kostelům.

Synagogy, které byly vystavěny až od první poloviny 19. století, po zrovnoprávnění židů, mají honosnou architekturu, která může být doplněna i věží. Tyto stavby jsou už mnohdy postaveny mimo židovské ghetto, například i na hlavních ulicích a třídách.

Co se týče architektonických slohů, můžeme v naší republice nalézt synagogy z pozdní gotiky a renesance, baroka a rokoka. Dále se v těchto stavbách projevují slohy klasicistní, empírový a maurský (orientální, byzantsko-orientální), ve kterém je postavena synagoga v Golčově Jeníkově.

¹⁹ Židovská obec: Stručné dějiny Židovské obce v Golčově Jeníkově [online]. Golčův Jeníkov: Golčův Jeníkov, 2019 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://www.golcuv-jenikov.cz/o-meste/historie/zidovska-obec/>

Synagogy se většinou stavěly v blízkosti vodního toku. To vycházelo z tradice, kdy muži, o židovském Novém roce, vycházeli z modliteben pod širé nebe a konali modlitbu zvanou tašlich, při které házeli do vody kousky chleba jako symbol odplavení jejich hříchů.²⁰

Součástí synagog bylo kamenné Desatero, které bylo umístěno na průčelí nebo nad hlavním štítem. Na průčelí byly často hebrejské nápisy a verše žalmů, které se nejčastěji vztahují k „domu modlitby.“ V předsálí bývá umývadlo, neboli kijor, sloužící k tradičnímu opláchnutí rukou. Z této místnosti se do hlavního modlitebního sálu vždy schází dolů, ať už po jednom či více schodech. Symbolicky níže položený modlitební prostor ze 130. žalmu, konkrétně ze slov: „Z hlubin volám Tě, Pane...“ Samotná vnitřní výzdoba už je skromná. Nenajdeme zde vyobrazené lidské bytosti a ve většině případů ani zvířata, kromě lvů a ptáků. Výzdoba je tedy zaměřena pouze na štuky a malby na stěnách, klenbách a stropěch. Zde bývají vyobrazeny geometrické tvary, rostlinné ornamenty a plody nebo jsou zde napsané starozákonní citáty.²¹

Dále se židovské bohoslužby vyznačují oddělením mužů a žen. Muži se tak modlí v hlavním sále, který je ze všech místností položen nejnižší a ženám bývá vyhrazeno výše položené místo v patře nebo bočních křídlech. Novější synagogy mohou mít ženské oddělení, tzv. ženskou galerii v podobě balkónu nebo tribuny.

Asi do poloviny 19. století byla mužská sedadla, určená k modlitbě, podél stěn tak, aby věřící byli čelem do středu sálu k bimě, neboli almeronu, což bylo vyvýšené místo se zábradlím nebo ozdobnou mříží. Od této doby se pak používají lavice, které byly stavěny do rovnoběžných řad tak, aby věřící směřovali k východní stěně, kde byla umístěna schrána na Tóru. Aron ha-kodeš, již zmiňovaná schrána, představuje nejdůležitější bod modliteben a synagog. Obvykle se jedná o výklenek ve zdi, ve kterém je ozdobná skříň, kde jsou uloženy Tóry. „Tóry jsou pergamenové svitky s hebrejským, ručně psaným textem pěti Mojžišových knih.“ Toto místo je vždy architektonicky a umělecky zvýrazněno.

V budově nebo její přístavbě někdy býval i byt pro duchovního, školní třídy, zimní modlitebna nebo rituální lázeň. Často bylo v synagoze nebo s ní spojených budovách soustředěno více takových zařízení a institucí najednou.²²

Synagoga v Golčově Jeníkově v podobě jaké se dochovala, byla postavena na začátku sedmdesátých let 19. století. Dříve na místě nynější synagogy stála synagoga původní, která

²⁰ FIEDLER, Jirí. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 29 – 30.

²¹ FIEDLER, Jirí. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 31

²² FIEDLER, Jirí. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 32 – 34.

byla postavena v roce 1659. Tato původní stavba byla architektonicky a stavebně značně jednodušší. Plán na rozšíření a rekonstrukci původní synagogy z roku 1859 se dochoval v Archivu Židovského muzea, tento plán však nebyl zrealizován.²³

Po požáru zde byla vystavěna v roce 1871 synagoga nová. První zmínka o této stavbě je uvedena v Knize sedadel, tzv. Grundbuch. Jedná se o knihu, která byla při této příležitosti založena. Do této knihy se později zapisovali vlastníci sedadel v synagoze.²⁴ To, že každé sedadlo mohlo mít svého majitele, bylo dáno tím, že věřící si vždy na jeden rok dopředu mohli své místo předplatit.²⁵

Knihy je rozdělena na tři části. V té první se nachází mužské oddělení a zde je uvedeno 172 sedadel. Ve druhé části, kterou tvoří ženské oddělení, je sedadel 178 a v třetí části, kdy se opět jedná o oddělení mužské, jsou zapsaná sedadla 173 až 216. V letech výstavby nové synagogy byla židovská komunita v Golčově Jeníkově tvořena pouze 94 členy.²⁶ Ovšem doopravdy tuto komunitu tvořilo až třikrát více obyvatel, než je uvedeno. Tedy počet přibližně odpovídal počtu sedadel v synagoze.²⁷

Dle zmínek z Knihy sedadel je jasné, že takové knihy se vedly již u předešlých synagog, ty se ale nedochovaly. Právo na předplatné a vlastnictví konkrétního sedadla bylo v roce 1873 zrušeno. Proto byla později Knihy sedadel také zrušena a zavedena nová. Tato nová kniha měla respektovat rozmístění sedadel a zasedací pořádek z původní vyhořelé synagogy. Právo na sedadlo dle nových požadavků měli tedy věřící buď koupit, nebo mohli určité sedadlo zdědit. Tuto sedadlovou novelu bohužel komplikovalo jiné rozmístění, uspořádání a číslování sedadel v nové synagoze oproti systému v synagoze původní. Nakonec se ale přiřazení jednotlivých míst zdařilo a vše bylo opět zapsáno do nové Knihy sedadel. První místa patřila židovské obci, následovala sedadla pro nejbohatší členy a poté místa pronajímána obcí pro různé spolky. Knihu, která byla uvedena v roce 1871, zavedl rabín Zachariáš Spitz. Až do začátku 20. století je tato kniha psána v němčině.²⁸

Přesto, že se výstavba nové synagogy potýkala s finančními problémy, byla úspěšně dokončena. Stavební práce byly dokončeny a synagoga tak slavnostně otevřena pod vedením

²³ Archiv Židovského muzea v Praze, fond Golčův Jeníkov, Zlomky spisů z l. 1851 – 1874

²⁴ Archiv Židovského muzea v Praze, fond Golčův Jeníkov, Knihy sedadel „Grundbuch“, 1871 – 1874

²⁵ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 28.

²⁶ SCHIMMER, Gustav Adolf: *Statistik des Judenthums*. Vídeň 1873

²⁷ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 28.

²⁸ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 28.

náboženské obce, kterou tvořily: „*Městský radní a starosta obce Jonas Milrath, přednostové synagogy Hermann Östereicher a Josef Bondy, členové představenstva Samuel Bondy, Salomon A. Kornfeld, Ignatz Schulhof a Samuel Kohn.*“ (Kašparová, 2008)²⁹

Náklady na nově postavenou synagogu byly zjištěny z ocenění synagogy, které provedl v roce 1873 okresní soud v Habrech. Tyto náklady zahrnují stavební materiál, zednické a řemeslné práce i vybavení. Z dochovaných přehledů známe, jak vybavení zdejší synagogy vypadalo. Před vstupem do hlavního modlitebního sálu v předsíni se nacházelo umývadlo s menším zásobníkem na vodu a dvouramenným petrolejovým lustrem. Strop v hlavním modlitebním prostoru byl velkolepý. Hlavní lustr byl velký třicetiramenný, bronzový a pozlacený, menší lustr byl dřevěný a tvořilo ho osm ramen. Co se týče osvětlení, bylo dále k dispozici dvacet tříramenných stojacích světel. Další velkolepá osvětlení se nacházela i v ženském oddělení. Další vybavení synagogy tvořily dřevěné lavice, kdy jich náleželo dvacet šest do mužského oddělení a stejný počet náležel i oddělení ženskému. Další tři sedadla byla vyhrazena pro kantora nebo rabína a osm menších sedadel pro představenstvo obce. Do vybavení dále patřily závěsy, pult, věcné světlo a nástěnné hodiny. Do vybavení se nezařazují bohoslužebné předměty. Prostor u svatostánku, tzv. presbyterium, je prostor se sedadlem pro rabína, který měl funkci kazatele, který vedl bohoslužbu. Tento prostor i s pultem byl umístěn u východní stěny na vyvýšeném podiu. Ve svatostánku jsou schované Tóry a před ním byl pověšený ozdobný závěs, tzv. parochet. Před závěsem bylo zavěšeno věcné světlo – net tamid.³⁰

²⁹ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 30.

³⁰ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 30 – 31.

Tabulka 2 - Náklady na stavbu nové synagogy³¹

Náklady na stavbu synagogy*	
Stavební materiál a stavební práce	8 960,-
Kamenická práce a materiál	1 320,-
Tesařská práce a materiál	1 970,-
Pokryvačské práce a materiál (břidlice)	860,-
Klempířské práce a materiál	350,-
Kovářská práce a materiál	245,-
Sklářská práce a materiál	107,-
Truhlářská práce a materiál včetně lavic	2 010,-
Zámečnická práce a materiál	623,-
Natěračské práce a materiál	216,-
Dlážďení	213,-
Lampa v předsíni	15,-
Umyvadlo a zásobník	4,-
Lustry a nástěnná světla	750,-
Sedadla pro rabína a kantora	110,-
Železné zábradlí	350,-
Předčítací pult	4,-
Dva vyšívané závěsy	400,-
Nástěnné hodiny	15,-
Stavba nádvoří	315,-
Zdi kolem nádvoří a schodiště	150,-
Celková cena	18 992,- ³²

Pro porovnání pojistná částka na školní budovu v roce 1877 tvořila 1 440 zlatých a plat Zachariáše Spitze v roce 1873 byl 600 zlatých za rok.³³

³¹ * Ceny v tabulce jsou uvedeny ve zlatých rakouské měny.

³² Archiv Židovského muzea v Praze, fond Golčův Jeníkov, Zlomky spisů z l. 1851 – 1874.

³³ SCHIMMER, Gustav Adolf: Statistik des Judenthums. Vídeň 1873.

Synagoga byla postavena s orientálními prvky a judaistickými symboly. Nad hlavním vchodem do synagogy je židovská hvězda a v horní části předního průčelí jsou šestilisté květy. Toto průčelí završují desky Desatera. Stavba má půdorys ve tvaru obdélníku a je postavena na místě původních synagog. Tato poloha synagogy se nachází ve středu bývalé židovské čtvrti a také poblíž Luckého potoka.

Tato synagoga sloužila svým účelům až do roku 1942, kdy byly židovské bohoslužby zakázány. Židovská komunita se v Golčově Jeníkově začala snižovat už před druhou světovou válkou. Již od roku 1930 v této židovské obci nebyl rabín a po válce zdejší židovská obec zcela zanikla. Synagogu poté využívala československá církev husitská a církev evangelická.

Od roku 1977 se budova užívá jako depozitář Židovského muzea v Praze, a proto již není veřejnosti přístupná. V roce 1997 proběhla rekonstrukce synagogy a byly sem deponovány různé synagogální textilie. Spousta bohoslužebných předmětů stejně tak jako knih nebylo dochováno. Část vybavení byla už za druhé světové války převedena do Židovského muzea v Praze. Monumentální a krásná stavba v podobě synagogy však v Golčově Jeníkově zůstala a muze tak nadále připomínat zdejší bohatou židovskou historii.³⁴

3.3.3 Židovské školy v Golčově Jeníkově

Vzdělávání obecně bylo pro židovskou komunitu a věřící velmi důležité. Vzdelávání u věřících prohlubovalo jejich víru, tradice a udržovali si tak své přesvědčení. V Golčově Jeníkově přistupovali židé k učení teoreticky i prakticky. Největšího rozkvětu se zde židovské učení dočkalo v 19. století. Od roku 1797 v Golčově Jeníkově byla základní škola pro židovské děti a dále známá ješiva Arona Kornfelda.³⁵

3.3.3.1 Základní škola

Základní škola, židovské komunity v Golčově Jeníkově, se nacházela vedle zdejší synagogy v domě číslo 189. Učitelé zde samozřejmě působili již před oficiálním otevřením židovské základní školy, takže zde jakási škola existovala mnohem dříve. Zmínky o několika

³⁴ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 32.

³⁵ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 19.

učitelích máme už z roku 1783. V této době bylo množství židovských dětí ve městě hojně zastoupeno, a proto byla později škola založena oficiálně se souhlasem úřadů.

Juda Steiner působil v jeníkovské škole jako první učitel a zároveň byl v roce 1798 oficiálně zvolen učitelem dekretem biskupské konzistoře v Hradci Králové. Školu v Golčově Jeníkově vedl až do roku 1835, kdy zemřel. Škola byla po celou dobu pod dozorem katolických úřadů, který byl zrušen až v roce 1868. Kontrolu poté zajišťovali inspektoři. Pro okres, jehož součástí byl Golčův Jeníkov, byl zvolen inspektor Dr. J. Z. Svoboda.³⁶

Škole se dobře dařilo za vlivu Zachariáše Spitze v období rabinátu. Tento rabín vzdělávání neustále propagoval všem židům v Jeníkově i jeho okolí. V roce 1859 se za jeho působení tak škola značně rozšířila. To vyžadovalo přestavbu stávající školy, která obnášela přistavění patra. Přestavba se uskutečnila za necelý rok a byla provedena pod vedením Antonína Hlušičky. Dále se na přestavbě, převážně na jejím dokončení, podílel pan Wolf Heyman z Kodaně, který do rozpočtu opravy školy daroval 500 zlatých. Po dokončení byla celá tato přestavba oceněna do výše 920 zlatých.³⁷

Dle dochované školní statuty, která se nazývala jako Hebrejsko-německý vzdělávací ústav – Die Hebreische-Deutsche Lehranstalt, se dozvídáme, jaké byly vymezeny majetkoprávní vztahy a pravomoci školy. Dále zde bylo uvedeno, že škola má samostatnou správu, kterou zajišťuje představenstvo obce. Toto představenstvo dále rozhoduje o přijímání nových učitelů a dalších zaměstnanců nadpoloviční většinou hlasů. Náboženství v této škole vyučuje rabín a zkoušky zde probíhají každého půl roku a jejich výsledky jsou poté oficiálně oznámeny v synagoze.

Rodiče dětí, kteří školu navštěvovali, škole platili pravidelné příspěvky – školné. Další finance škola získávala z darů a úroků z cenných papírů. Dalším, kdo do školy pravidelně přispíval, byl Talmud Tóra, svými 105 zlatými ročně. Tyto jeho příspěvky pak přispívaly na školné deseti chudým dětem, které byly pod ochranou spolku. Stejnou částku pak škole přispívala i obec.³⁸

Několik dalších povinností pak vykonával školní výbor. Mezi některé z úkolů tohoto výboru patřily například vizitace. To byla kontrola výuky ve školních učebnách, která se povinně jednou za čas prováděla. Na základě této výuky se poté hodnotila kvalita vyučujícího a vzdělávací pokroky žáků. Dále museli být členové výboru zúčastněni na všech školních

³⁶ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 19 – 20.

³⁷ Archiv Židovského muzea v Praze, fond Golčův Jeníkov, Zlomky spisů z l. 1851 – 1874.

³⁸ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 20 – 21.

zkouškách a mohli tak kontrolovat jejich průběh. Na konci každého školního roku byl členům výboru daným učitelem představen školní plán na další rok. Výbor ho pak prostudoval a mohl k němu vznášet připomínky nebo návrhy na jeho zlepšení či nějakou změnu. Neposledním úkolem bylo obhajovat práva jak učitelů, tak i rodičů, jejichž děti tuto školu navštěvovaly.³⁹

Přesto, že v Čechách postupně upadalo židovské školství, tak jeníkovské školy se tento fakt netýkal. Jak rabín, tak i představení obce se naopak snažili zlepšovat kvalitu zdejší školy. Škola získala v roce 1871 právo veřejnosti, což znamenalo právo vydávat vysvědčení s uznávanou platností úřadů a státu. Dále v roce 1872 škola dosáhla pochvaly od zemského inspektora Jana Pátka. Židovská škola v Golčově Jeníkově byla v tuto dobu tou největší v kraji. Působili zde čtyři učitelé a do školy chodilo 150 dětí. Učitelský plat činilo 500 zlatých za rok a plat rabínův byl 600 zlatých za rok. Po těchto úspěších byla škole v roce 1874 rozšířena z původních dvou tříd na třídy tři. Všechny předměty byly vyučovány v německém jazyce, ale jinak se děti učily i základy hebrejštiny. V letech 1862 bylo schváleno přijmout německého učitele českého jazyka, zpěvu a obecně hudby. Český jazyk ale nakonec nebyl ve škole nijak rozvíjen až do konce 19. století.⁴⁰

Škola byla podporována i Jonasem Milrathem, starostou židovské obce té doby. Jonas Milrath společně se Zachariášem Spitzem byli vůdčími tvůrci vzdělávacího, náboženského a intelektuálního života v Golčově Jeníkově.

Roku 1876 se k výuce na škole přidali dva noví učitelé, a to David Stiaasný a Vilém Kantor. David Stiaasný byl nakonec i posledním učitelem této školy. Koncem 19. století již postihl úpadek náboženského života i Golčův Jeníkov. Zásadním faktorem, který měl za následek tento úpadek, byla pravděpodobně smrt Jonase Milratha v roce 1881 a rabína Zachariáše Spitze v roce 1883.

Ačkoliv se jejich nástupci snažili držet v jejich stopách, úpadku dětí, které školu navštěvovaly, nedokázali zabránit. To vedlo ke zpětnému kroku v roce 1892, kdy školu opět tvořily již jen dvě třídy. Úpadek dětí, které dříve navštěvovaly židovskou školu, měli za následek rodiče, kteří začali své děti posílat do obecních či měšťanských škol, kde byly vyučovány společně s křesťany. Aby však nepřišly tyto děti o svou víru zcela úplně, židovská obec domluvila, že na již zmiňované školy budou uvedeni učitelé židovského náboženství. Takovým učitelem se stal David Stiaasný, který vyučoval židovské náboženství na české

³⁹ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 21

⁴⁰ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 21.

škole a v českém jazyce. Některé židovské rodiny totiž začínají na přelomu století stále běžněji využívat češtinu oproti dosavadní němčině.⁴¹

K dalšímu omezení židovské školy došlo v roce 1904, kdy z původních tehdy už jen dvou tříd byla ponechána pouze jedna třída a jeden učitel, kterým i zde zůstal David Stiassný. Dle dochovaných dokumentů v tomto roce školu navštěvuje 23 žáků, z toho 19 dívek a 4 chlapci. Výuka již zde nedosahuje takových kvalit jako kolem let 1870.

Definitivně byla židovská škola v Golčově Jeníkově uzavřena v roce 1907. Davidu Stiassnému, poslednímu zdejšímu učiteli, byla udělena čestná medaile, diplom za jeho třicetileté působení a dar ve výši 500 zlatých. Děti, které se chtěly dále učit židovskému náboženství, vyučoval určený kantor nebo rabín až do odchodu posledního rabína Mojžiše Blanna roku 1929. Od roku 1930 tak zajišťovali náboženské vzdělání svých dětí pouze jejich rodiče.⁴²

3.3.3.2 Ješiva Arona Kornfelda

Ješiva je název nebo označení vyššího typu židovské školy. Do takové školy pak nastupovali mladí chlapci, kteří dokončili základní školu. Jednalo se tak o vysokou školu Talmudu. Talmud může být jak verzí ústní, tak i psanou. Je zde obsažen výklad tradic a víry. Obecně je toto slovo vztaženo k učení. Kromě náboženství se v takových školách dále vyučovalo lidské vědění a jeho oblasti. Zkoumá se tak stvoření člověka, míst, rozumu a mravností, vědy a víry ke všem těmto oblastem. To vychází z přesvědčení: „Hospodin stvořil celý svět a vše, co je v něm, člověka a jeho rozum.“ (Kašparová, 2008)

V Evropě vznikaly již od středověku a ješivy u nás vznikaly téměř ve všech místech, kde se nacházela větší židovská obec. Většina jich potom zanikala v 19 století, ale i tak ta v Golčově Jeníkově u nás fungovala nejdéle.

Pro ješivu v Golčově Jeníkově se stalo významným jméno Kornfeld. Není přesně známo, kdy se rodina Kornfeldových v našem městě objevila, muselo to být však před rokem 1780. Salomon Kornfeld totiž obdržel oficiální familiantské právo roku 1773 v Golčově Jeníkově, což je uvedeno v knize *familiantů*. Otcem Salomona byl Michael Kornfeld, též známý jako Salomon Mischl, té doby nejbohatší žid ve městě, který se živil jako obchodník. Salomonovou matkou byla Anna Kornfeldová. S pozdější manželkou Doroteou měl Michael

⁴¹ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 21 – 22.

⁴² KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 22.

syna Jakoba, který později po svém otci převzal familiánské místo. Nejprve se Jakob oženil v roce 1819 a v roce 1827 podruhé.⁴³

Manases a Markus Konrfeldovi, další synové Michaela Konrfelda, obdrželi take samostatné familiánské místo, a to před rokem 1800. Michael Konrfeld získal toto místo i pro svého čtvrtého syna.⁴⁴ Tato fakta mohou přivádět k domněnce, že familiánská místa mohla záviset také na majetku rodiny a toto místo se pak mohlo získávat na základě úplatku. Tudíž se mohl v Golčově Jeníkově usadit i Michael Konrfeld se svou rodinou.⁴⁵

Další, kdo se zabydlel v Golčově Jeníkově, byl Wolf Konrfeld. Wolfovými rodiči byli Izák a Anna Konrfeldovi. Wolf Konrfeld se v roce 1804 oženil a získal familiánské místo. S manželkou měl jednoho syna a v roce 1812 zemřel. Již zmiňovaný Markus měl syny čtyři a ženil se v roce 1835.

Dalším familiantem se stal v roce 1803 Jakob Konrfeld. Jeho ženou byla Susana Humburgerová a po její smrti se jeho ženou stala pravděpodobně její sestra Elisabeth. Jakob měl čtyři děti a zemřel v roce 1822.

Mezi zmíněnými jmény familiánských Konrfeldů nenalézáme jména lidí, kteří měli největší podíl na založení ješivy v Golčově Jeníkově. Těmito zakladateli byli Aron Konrfeld a Mordechaj Ber, jeho otec. Dle domněnek by Mordechaj mohl být bratrem Salomona Mischla, tato teorie však není nijak doložena. V roce 1793, kdy probíhal součet židovského obyvatelstva, jsou zapsány rodiny a jména Konrfeldů, ale chybí zde zápis právě dvou známých učitelů na zdejší ješivě. V zápisech z tohoto roku jsou rodiny Samuela, Michaela a Jakoba Konrfelda. Podle tehdejších matrik ale různé příbuzenské vztahy a sounáležitosti mezi těmito rodinami bohužel neurčíme. Nejstarší matrika pochází z roku 1788. V matrice narozených je u Arona Konrfelda jako rok narození uveden rok 1796.

Přesný původ rodiny židovských učitelů, ani to, kdy a odkud přišli do Golčova Jeníkova, není nikde zapsán. Zaznamenané rody Konrfeldů údajně shořely při požárech města. Domněnka o působení tohoto rodu v Golčově Jeníkově pochází z poloviny 18. století. V této době do města zřejmě přišli bratři Salomon Mischl a Modche Michael Ber. Salomon byl v této době také titulovaný jako rabbi, což v té době byla pocta stejně tak jako po smrti

⁴³ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 23 – 24.

⁴⁴ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovobrodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 24.

⁴⁵ PĚKNÝ, Tomáš, 2001. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 1. Praha: Sefer. ISBN 80-85924-33-1, str. 96.

vybudování rabínského náhrobku, tumbly. Oba zmiňovaní pánové své tumbly na zdejším židovském hřbitově mají.⁴⁶

Mordechaj i Salomon byli stoupenci osvícenského židovského hnutí, tzv. *haskaly* a oba muži byli vysoce vzdělaní.⁴⁷ Ve šlépějích svého otce pokračovali i Mordechajovi synové Aron a Michael. Moric, který byl třetím synem Mordechaje, se stal otcem Sigmuna Kornfelda a ten působil jako prezident *Ungarische Allgemeine Creditbank* v Budapešti.⁴⁸

Aron Kornfeld celý život zasvětil studiu Talmudu a výstavbě ješivy. Na ješivě v Golčově Jeníkově za působení Arona Kornfelda studovali Ignác Kuranda, Simon Szanto a Isaak Mayer Weis-Wise.⁴⁹ Jeníkovskou ješivu také v roce 1842 navštívil Moses Montefiore.⁵⁰ Moses byl židovského původu a byl významným anglickým politikem a filantropem. Dále zastával a propagoval humanismus a bojoval také proti rasismu a antisemitismu. Cestoval po celé Evropě a všude se snažil s těmito problémy pomáhat. Jako uznávaný zemřel v roce 1885, což nebylo dlouho poté, co zemřel i slavný učitel ješivy v Golčově Jeníkově.⁵¹

Aron Kornfeld na zdejší ješivě působil po dobu desítek let. Psal výklady náboženských spisů a také teologické traktáty. Bohužel většina jeho děl shořela společně s jeho majetkem při požáru, který vypukl v roce 1865. Z důvodu, že přišel takto o své celoživotní dílo, pravděpodobně onemocněl a v roce 1881 zemřel. Jeho smrtí tak zanikla ješiva v Golčově Jeníkově, která již byla poslední ješivou v Čechách. Aron Kornfeld je pochován na zdejším židovském hřbitově.⁵²

⁴⁶ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 24 – 25.

⁴⁷ PĚKNÝ, Tomáš, 2001. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 1. Praha: Sefer. ISBN 80-85924-33-1.

⁴⁸ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 25.

⁴⁹ ŠTĚDRÁ, Eva, 2002. *Golčův Jeníkov*. 1. Golčův Jeníkov: Město Golčův Jeníkov. ISBN 80-238-9603-2.

⁵⁰ FIEDLER, Jiří. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. 2. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8, str. 65.

⁵¹ KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 26.

⁵² KAŠPAROVÁ, Alena a Michal KAMP, 2008. *Židé na Havlíčkovodsku*. 1. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. ISBN 978-80-254-2831-3, str. 26.

3.3.4 Mikve

Důležitou součástí každého ghetta byla mikve, židovská rituální lázeň. V Golčově Jeníkově byla taková lázeň od roku 1745 pod hrází rybníka Obecníku. Bohužel téhož roku proběhly rozsáhlé záplavy a tato mikve byla zničena.

Při stavbě školy v roce 1797 byl navíc vybudován zděný přístřešek, který sloužil jako rituální lázeň. Tento prostor byl rozdělen na dvě části. V první místnosti byl kotel na ohřev vody a v druhé byly vany ze dřeva sloužící pro očištnou koupel. Nádrž, která byla vyhloubená v zemi, byla obložena mramorem.⁵³

⁵³ Židovská obec: Stručné dějiny Židovské obce v Golčově Jeníkově [online]. Golčův Jeníkov: Golčův Jeníkov, 2019 [cit. 2019-11-29]. Dostupné z: <https://www.golcuv-jenikov.cz/o-meste/historie/zidovska-obec/>

4 Vlastní šetření

V praktické části se bakalářská práce zaměřuje především na fungování a stav zmíněných židovských památek. K tomuto tématu byl osloven bývalý správce židovského hřbitova a synagogy, který poskytl obsáhlý rozhovor a cenné informace. Tyto informace byly zaměřeny především na fungování a provoz židovských památek, především pak židovského hřbitova hlavně v minulosti za působení bývalého správce. Několik poznatků je uvedeno i k současnosti, ty ale bohužel nejsou natolik rozsáhlé, jelikož památky v současné době správce nemají. Není zde tedy žádná konkrétní osoba zodpovídající za současný stav památek, která by mohla přesné aktuální informace poskytnout. Dále je v této části uvedena problematika financování uvedených památek. Jednak proběhlo dotazování Židovské obce a zároveň i zástupců vedení města Golčův Jeníkov, které se v posledních letech na tomto financování podílí. Židovská obec, i přes opakované snahy, žádné adekvátní materiály neposkytla, a proto tato část práce vychází z informací bývalého správce židovského hřbitova a zástupce města Golčův Jeníkov. Závěr práce tvoří doporučení, jak využít židovských památek z kulturního hlediska.

4.1 Zpracovaný rozhovor č. 1

Zpracovaný rozhovor s panem Jarmilem Ronovským, který se zajímá o historii Golčova Jeníkova, ke které patří i židovská historie tohoto města. V letech 1985 až 2005 působil jako správce zdejšího židovského hřbitova a synagogy.

Celý rozhovor začínal nejdůležitější otázkou. Jak se vlastně pan Ronovský dostal k zájmu o historii Golčova Jeníkova, s tím spjatou židovskou historií a následně ke správce židovského hřbitova a synagogy. Ve stejném bytovém domě bydlel společně s panem Ronovským i pan Doležal, který se právě historií velmi zabýval a jelikož se stali přáteli, vtáhl do tohoto zájmu i jeho. Pan Doležal byl zároveň i správcem židovského hřbitova v Golčově Jeníkově. Tento hřbitov s ním děda několikrát navštívil a vše ho začalo zajímat ještě mnohem víc. Občas mu na hřbitově s něčím pomohl. V té době se pan Ronovský také dost zajímal o fotografii a působil jako fotograf samouk. Fotil pro pana Doležala tedy tyto památky. Fotil náhrobky, kostely a vše, co je zaujalo. Od pana Doležala si půjčoval knihy, které on sám o tomto tématu studoval, a společně objížděli nejrůznější archivy, kde se snažili získat co nejvíce informací. Po večerech za panem Doležalem docházel, někdy i třikrát v týdnu, a dávali spolu všechny získané informace dohromady. Dokonce v Golčově Jeníkově

společně, a ještě se třemi dalšími přáteli, založili i vlastivědný kroužek. Toto jsou všechno důvody a náležitosti, proč se děda o tuto historii začal zajímat. Pan Doležal působil na zdejším židovském hřbitově jako správce do roku 1984, kdy odešel do důchodu a odstěhoval se. Tím, že z Golčova Jeníkova odešel, se po něm správcem židovského hřbitova stal pan Jarmil Ronovský. Byl zde v pořadí třetím správcem.

Roku 1985 pan Ronovský podepsal svou první pracovní smlouvu s Židovskou náboženskou obcí v Praze. Zároveň s tím podepsal také smlouvu se Státním židovským muzeem, pod které v té době patřila synagoga v Golčově Jeníkově. Již v té době byla synagoga využívána jako depozitář Státního židovského muzea.

Pracovní náplň správce židovského hřbitova zahrnovala sečení trávy, údržbu dřevin a cest. Dále také umožnit denní přístup veřejnosti do objektu a popřípadě hlásit škody na majetku neprodleně na Židovskou náboženskou obec v Praze.

Hned po skončení zimy a uschnutí travního porostu celý hřbitov o rozloze 7 336 m² shrabal hráběmi – dřevěnými nebo železnými. Přitom ještě odstraňoval náletové dřeviny a nežádoucí porost kolem náhrobních kamenů. Tento nežádoucí porost svázal a následně ho spálil nebo kompostoval. Během roku správce nejméně dvakrát kompletně celý hřbitov posekal. Téměř jedna třetina hřbitova není zaplněna náhrobky. Posečenou trávu následně sušil a uskladňoval na hřbitově. Jelikož nepoužíval žádnou sekačku, ale výhradně osvědčenou kosu a srp, tak toto seno bylo velmi kvalitní. To dokazuje i velký zájem o toto krmivo pro výkrm telat od zdejšího zemědělského družstva. Seno odváželi ze hřbitova koňským povozem přímo do jejich teletníku. Obdobným způsobem čištění samozřejmě udržoval i okolí hřbitova.

Pan Ronovský umožnil návštěvu hřbitova všem, kteří o to projeví zájem. Velmi rád k této návštěvě podal i patřičný výklad. Pravidelně každý rok židovský hřbitov navštěvovali i třetí a čtvrté ročníky zdejší základní školy.

Co se týče pracovní náplně v synagoze, tam měl za úkol hlavně větrat, což bylo nezbytné a velmi důležité z důvodu uložených věcí na tomto místě. Dále do této činnosti spadal samozřejmě i úklid. V době, kdy jako správce v synagoze působil, nebyla tato budova veřejnosti přístupná, protože už tehdy sloužila jako již zmiňovaný depozitář. Byly a jsou zde uloženy veškeré náboženské textilie, například různé pláštětky a opony. V době jeho působení také probíhala rozsáhlá rekonstrukce a i s ní byly spojeny všechny nejrůznější úklidové práce, které zde vykonával.

Následovala otázka, jak v uvedené době působení pana Ronovského jako správce fungovalo financování židovských památek, především pak židovského hřbitova a jaké práce se prováděly v tuto dobu na záchranu památek. Pan Ronovský uvedl, že na záchraně daných

památek se jako tehdejší pověřenec Židovské obce podílel pouze sám s pomocí své rodiny. Co šlo, tak společnými silami postavili, urovnali, opravili a očistili. Fungovala tedy pouze vlastní iniciativa a drobné práce správce vždy dělal sám. Tak tomu bylo převážně zpočátku jeho působení na židovském hřbitově, a tak to prováděli i jeho předchůdci.

V této době přispívala určitou částkou Židovská obec. Neprobíhaly žádné velké opravy památky, ale pouze nutné drobné úpravy. Jednalo se například o opravu obvodové zdi, střechy márnice nebo přístřešku u vchodu na hřbitov.

Když došlo v roce 1993 k vandalismu, kdy nějací mladíci svalili na zem asi 60 náhrobních kamenů, působil pan Ronovský v uvedené době i jako člen zastupitelstva ve městě Golčův Jeníkov. Navrhl tedy zastupitelstvu, zda by se jako město nemohli podílet na nějaké pomoci, ať finanční, tak i fyzické, přičemž by poškozené náhrobní kameny opravili. Tuto nabídku však Židovská obec odmítla a k dohodě nedošlo.

Zpočátku správce za vykonávanou práci dostával finanční ohodnocení ve výši 1 200 Kčs za rok. Později bylo toto ohodnocení o něco vyšší. Nikdo jiný než Židovská obec v této době památky nefinancoval. Dokonce veškeré nářadí, které k vykonávání dané práce potřeboval, si musel pořídit a zaplatit sám. Mezi takové nářadí, které používal, patřila například kosa, hrábě nebo kolečko. Po nějaké době se ohodnocení zvedlo na 200 Kč na měsíc a později na 350 Kč měsíčně.

Synagoga byla placena zvláště, protože v té době spadala pod jinou instituci a zde byla finanční odměna o něco lepší. Po určité době, kdy synagoga přešla pod Židovskou obec, správce uvažoval i o tom, že za nějaké rozumné peníze by se toto mohlo stát jeho plnohodnotným zaměstnáním. Dělat tedy správce obou památek naplno, ale k tomu již nedošlo.

V té době do Golčova Jeníkova pravidelně jezdil zaměstnanec Židovské obce a s tím se vždy na všem dohodl a on byl spokojen s jeho prací na židovském hřbitově. Společný pracovní vztah oběma vyhovoval a vzájemná spolupráce vždy fungovala. Správce svou práci vykonával tak, jak si to Židovská obec představovala, a všichni byli spokojeni. Jednou za čas si pak tuto práci již zmiňovaný zaměstnanec Židovské obce přijel zkontrolovat. Jednalo se o moc příjemnou paní, kterou ale není potřeba konkrétně jmenovat.

Po odchodu této paní do důchodu to zpočátku pokračovalo ve stejném duchu. Bohužel během asi dvou let se vše změnilo a požadavky ze strany Židovské obce se začaly stupňovat. Správce měl pravidelně podávat hlášení, kolikrát na hřbitově přesně byl a co tam přesně dělal. Tehdy to byla ta doba, kdy se rozhodl, že skončí, že tohle přehnané papírování mu za tuto práci, a především pak za finanční odměnu s ní spjatou prostě už nestojí. Dvacet let svou práci

správce židovského hřbitova vykonával i bez rozsáhlé administrativy, vše bylo v naprostém pořádku a všichni nad míru spokojeni. Jako správce skončil na židovském hřbitově v roce 2005. Strávil zde dvacet let svého života.

Stav židovského hřbitova byl v té době velmi zachovalý. Byl jedním z nejzachovalejších židovských hřbitovů v Čechách. Od konce druhé světové války, přibližně od 50. let se hřbitov opravdu udržoval. Již od prvního správce, který na hřbitově působil, bylo vše v naprostém pořádku.

V synagoze pan Ronovský skončil v roce 1996, z důvodu požadovaného elektronického zabezpečení synagogy. V té době nevlastnil telefon, což byla podmínka pro tento požadavek, a tak skončil.

Poté, co na synagoze proběhla poslední velká oprava, byl pozván na její slavnostní znovuotevření samotným rabínem, přestože v této době již nepůsobil jako správce. Rekonstrukce probíhala zvenku, ale i uvnitř na úložných prostorách a tak dále.

Jednou z dalších otázek bylo, zda se nějak změnila situace po sametové revoluci a zda se nějak projevila změna v chování státu vůči židovským památkám v Golčově Jeníkově. Dle tehdejšího správce žádné změny neproběhly, jelikož byly památky v Golčově Jeníkově udržované, tak nebyly na řadě. Byly ostatní památky, které byly zanedbané a nacházely se v atraktivnějších a navštěvovanějších lokalitách, a ty měly přednost. Po změně režimu tedy v tomto městě žádné změny nepozoroval.

Taktéž nezaznamenal změny ani v návštěvnosti. Nepozoroval žádný rozdíl do roku 1989 nebo po něm. Ten, koho takový druh památek zajímal, si cestu k nim vždy našel. Při této práci se ale samozřejmě musely dodržovat i kultovní předpisy. Přehled židovských nařízení, kdy se na hřbitov nemělo chodit, vždy s předstihem písemně od Židovské obce obdržel.

Za dobu svého působení na židovském hřbitově se také seznámil s posledními Židy, kteří pocházeli z Jeníkova, ale již zde nežili a pouze pravidelně navštěvovali zdejší hřbitov. Dále se seznámil i s potomky Židů, kteří jsou zde pochováni, a společně s nimi hovořil o minulosti jejich předků. Dodnes si s nimi dopisuje a je s nimi stále v kontaktu.

Pan Roth, který byl posledním Židem v Golčově Jeníkově, mu řekl spoustu věcí, které se týkaly života v Terezíně a transportu tam. Pan Roth byl posledním, který byl pohřben na zdejším židovském hřbitově. Má zde náhrobek a uloženou urnu.

Dále sem jezdil pan Margolius se svými dcerami a zetěm. Pan Margolius už bohužel zemřel, jednalo se samozřejmě o potomka, jehož předci jsou zde pohřbeni. Tedy přímo pohřbeného má zde pouze tatínka. Maminka bohužel musela do transportu a dodnes se neví,

kde skončila. Byla tedy na zdejší židovském hřbitově na onen náhrobek pouze symbolicky dopsána. Je zde pohřbena také jeho sestra, která žila v Rakousku a zemřela v roce 1984. Na její přání byla poté její urna převezena na židovský hřbitov v Golčově Jeníkově a uložena do rodinného hrobu. To si po své smrti přál právě i pan Margolius. Aby bylo jeho jméno dopsáno na náhrobní kámen a byl tu pohřben společně s rodiči. Toto přání mu jeho rodina splnila. S jednou z jeho dcer je správce stále v kontaktu.

Na zdejší hřbitov jezdily i různé návštěvy, například návštěva z Ameriky, která zde hledala své předky. Tato rodina pana Ronovského poté i zvala, aby je přijel do Ameriky navštívit. Dále zde byly návštěvy například i Izraele, Německa, Anglie, Brazílie nebo Austrálie. Hřbitov vyhledávali především jedinci, kteří pátrali a skládali dohromady svůj rodokmen, který je zavedl až sem. Mezi takovými byl dokonce i vzdálený příbuzný pana Rotha se dvěma syny z Izraele.

Hřbitov byl vždy uzamčený, takže když sem přijela nějaká návštěva, musela se se správcem telefonicky spojit a on vždy návštěvy na hřbitov doprovodil. Společně si o všem povídali. Když správce věděl, že někdo takový přijede, předem daný hrob vyhledal, aby pak hned věděli, kam jít. V některých případech zprostředkoval i různá setkání například s vedením města, kdyby si rodina přála například dohledat něco ve zdejších archivech.

Stejně tak po domluvě doprovázel na prohlídku i školy, a k tomu jim poskytl výklad. Případně zodpověděl i různé dotazy k této historii.

Nějakou dobu pan Ronovský za své působnosti na židovském hřbitově vedl i knihu návštěv.

Za poslední desetiletí bylo na židovském hřbitově provedeno několik oprav. Přesto, že pan Ronovský již v současnosti jako správce židovského hřbitova nepůsobí, udržel si k této památce i nadále kladný vztah. Proto mě tedy jeho názor zajímal i v tomto ohledu. Co se týče náhrobních kamenů, které se začali opravovat, tak to je víc než na jedničku. Uvedl bývalý správce. Tyto opravy považuje za opravdu dobrou a kvalitně odvedenou řemeslnickou práci. Opravené náhrobky teď vypadají opravdu pěkně.

Co se týče ostatní údržby, z toho dědu bolí srdce, protože ta je opravdu velmi špatná. Když skončil se správcovstvím na hřbitově, převzal po něm tuto práci jeho nástupce. Jestli nástupce dělá správce dodnes, to neví. Prvních pět let, kdy zde nový správce působil, byla jeho práce solidní. Jezdil sem skoro každý den a staral se. Posledních sedm nebo osm let to ale bohužel vypadá, jak když sem nikdo vůbec nechodí a nikdo se o památku nestará.

Další opravou, která na hřbitově proběhla, byla oprava obvodové zdi, která byla z části celá rozebraná. To opravili a dali zase dohromady. Zeď teď vypadá pěkně a je v naprostém pořádku.

Následovala tak otázka, zda by se pro židovský hřbitov dalo do budoucna něco udělat a zda ho například zpřístupnit veřejnosti. Po více jak šedesátileté zkušenosti bývalý správce uvádí, že hřbitov rozhodně nezpřístupňovat. Židovský hřbitov v Golčově Jeníkově by podle něj měl zůstat nadále uzavřený. Pokud lidé, kteří by hřbitov chtěli navštívit, vědí, na koho se obrátit, mohou si domluvit schůzku a každý správce je určitě ochotný vyhovět a na požádání hřbitov otevřít. Dále zde probíhají i dny otevřených dveří. Takto si myslí, že to všem vyhovuje a je to naprosto dostačující. Návštěvníci se mohou obrátit i na městský úřad. Existuje také pravidlo, že v sobotu se na hřbitov nesmí. Když si však někdo naplánuje návštěvu hřbitova například na neděli, správce mu ji jistě umožní.

V současné době je také možné si klíče od zdejšího židovského hřbitova vypůjčit na Městském úřadě v Golčově Jeníkově v rámci úředních dní a úředních hodin.

Nejdůležitější věc, která lze pro tuto památku udělat, je nalézt pořádného správce, který by se o památku staral a všemu se věnoval. Nutno bude opravit márnici i vchod na hřbitov. Poslední oprava proběhla v roce 1991.

Bylo by tedy především nutno sehnat peníze a následně firmu, která by tyto opravy zabezpečila. Obecně by bylo zapotřebí hřbitovu věnovat větší péči a rozhodně ho nechat uzavřen. To i z důvodu, že hlavně po jaru, kdy je zem měkká, je to zde nebezpečné, pokud s návštěvníky nejde doprovod. Hrozí pak například svalení náhrobku, což zná bývalý správce z vlastní zkušenosti.

Stejná otázka se pak nabízí i pro synagogu. Synagoga zpřístupnit nelze, protože funguje jako již zmiňovaný depozitář. Nemělo by to pravděpodobně ani smysl, jelikož vše je uskladněno v ochranných obalech, a tak by nebylo ani nic vidět. Památka je stále pod Židovskou obcí a ta by ji mohla zpřístupnit jedině na nějaká výročí. Jak ale správce říká, stejně by nebylo ani co vidět. Hlavně s tím, co je v synagoze uskladněno, to prostě ani nejde.

Objekt jako takový vypadá hezky. Samozřejmě potřebuje běžnou údržbu jako každá jiná budova. Ale opravdu se jedná pouze o údržbu běžnou. Vnitřek budovy je celý zaplněn zmíněnými exponáty.

Co se týče ostatních zdejších památek, jako jsou budovy bývalých židovských škol, tyto budovy jsou v současné době již jen stavbami v osobním vlastnictví lidí, sloužící k trvalému bydlení.

Určitě se ani nikdy neuvažovalo, že by se tyto budovy zachovaly a dále vedly jako památky. Poté, co zanikla židovská škola, byla její budova v roce 1910 prodána v dražbě do soukromého vlastnictví. Pravděpodobně to probíhalo stejně i s budovou bývalé ješivy. Když byly školy zrušeny, tak se tehdy nijak zvláště neřešilo, co s budovami bude. Nejčastěji se takové budovy předělaly na běžné bydlení a i co si pan Ronovský pamatuje, tak budovy vždy sloužily k soukromým účelům. Po válce se do Golčova Jeníkova již nikdo ze zdejších židů nevrátil. I když některé rodiny nebo jedinci přežili, tak domů se nevrátili. Z velké většiny odešli do zahraničí. Tudíž nikdo neměl zájem tyto budovy zachovat ať už k tomu, k čemu dříve sloužily nebo jako památku.

Pan Ronovský vzpomněl i na nedávnou návštěvu z Izraele. Když mu švagr oznámil, že zdejší židovský hřbitov a synagogu navštíví izraelský velvyslanec, jeho cesta vedla zkontrolovat místní hřbitov, aby viděl, v jakém je momentálně stavu. Posledních pár let se jemu osobně nelíbí, jak židovský hřbitov vypadá a v jakém stavu se nachází. Šel se tam tedy podívat a zjistil, že na hřbitově jsou všude popadané větve, nejvíce u vchodu a je zde dost velký nepořádek. Upozornil tedy vedení města, že do takového stavu hřbitova se žádná návštěva přivést nedá. Následně po tomto upozornění asi jeden nebo dva dny před návštěvou pracovníci města, hřbitov, především tedy ten vchod, uvedli do přijatelnějšího stavu.

Velvyslanec z Izraele tedy přijel a prohlídl si židovský hřbitov. Velmi se mu líbily opravené náhrobky. Řekl, že se zde hřbitovu věnuje a každý rok zde proběhne nějaká oprava. V současné době se takové opravy týkají právě restaurování náhrobních kamenů. Poté se velvyslanec přemístil do synagogy. Tam mu zaměstnanci Židovského muzea vše ukázali a podali k tomu také výklad. Výklad zahrnoval hlavně to, co a jak je v synagoze uskladněno a jak je toto místo zabezpečené, jak proti zničení, tak například i proti krádežím a vandalství. Velvyslanci se zde všechno moc líbilo. Zajímal se i o možné vystavení těchto zde uložených věcí, ale to bohužel v těchto podmínkách nelze. Synagoga stále funguje pouze jako sklad a ve zdejších prostorových podmínkách bohužel nelze uložené textilie vytahovat a ukazovat veřejnosti.

Velvyslanec se poté rozloučil a pokračoval dále ve své cestě a prohlídkách po okolí, jelikož měl svůj program opravdu nabitý. Loučil se se slibem, že se do Golčova Jeníkova jednou určitě vrátí.

Společně se svým švagrem se v současnosti i nadále pan Ronovský o historii zajímá. K různým příležitostem a výročí připravují tematické výstavy. Letos je čeká například výročí 150 let od založení hasičského sboru v Golčově Jeníkově. Společně se podílí i na stálé expozici města Golčův Jeníkov, která je umístěna v horní části Golzovy tvrze. Bohužel je tam

špatný přístup pro starší lidi, protože se do horního patra jde po úzkých točitých, dřevěných schodech. Nynější vedení města přislíbilo, že se místo této expozice do budoucna snad změní a naleznou se lepší prostory.

4.2 Hodnocení stavu židovských památek dle vlastní hodnotící škály

4.2.1 Židovský hřbitov

Hodnocení aktuálního stavu židovského hřbitova.

Tabulka 3 - Hodnotící škála, židovský hřbitov

ŽIDOVSKÝ HŘBITOV					
Hodnocené segmenty	Hodnotící škála				
	1	2	3	4	5
Obvodová zeď		X			
Stav márnice			X		
Stav náhrobních kamenů		X			
Stav údržby zeleně				X	
Celkové hodnocení			X		

54

⁵⁴ Legenda k tabulce 3:

1 – výborný stav

2 – vyhovující stav

3 – dobrý stav

4 – nevhovující stav

5 – havarijní stav

4.2.1.1 Hodnocení obvodové zdi židovského hřbitova

Tento hřbitov je obehnán kamennou zdí, tato zeď je po obvodu celého hřbitova a místy je až dva až dva a půl metru vysoká o šířce 80 centimetrů. Vzhledem k tomu, že k celkové opravě této zdi došlo v roce 2014, tak tato zeď je stále ve výborném stavu. Odborná firma, která opravu prováděla, musela z části tuto zeď rozebrat a znovu vyzdít. Byla zde dokonce místa, kde muselo dojít k rozebrání zdi až k základům. Proti povětrnostním vlivům byl na koruně zdi vytvořen betonový věnec, který ji má uchránit před rychlejším „stárnutím“. Proto jsem stavu uvedené obvodové zdi dala známku 1 ve své hodnotící škále.

Součástí kamenné zdi je i zděná brána s hlavním vstupem na židovský hřbitov. Jedná se o klenutou stavbu, která je omítnutá a opatřena stříškou, kterou pokrývají střešní tašky. Tato omítka je již na několika místech vlivem povětrnostních podmínek oddělena od zdiva a je zde viditelné narušení. Poslední oprava proběhla v roce 1991, což je téměř už 30 let. Tato brána by tedy zasluhovala znovu odborný zásah a potřebovala by opravu včetně střešní krytiny. Bohužel z této vstupní části na hřbitov byly v minulosti odcizeny svrchní kameny, které tvořily ukončení zdiva nad vstupní bránou. Jednalo se o opukové 10 až 15 cm vysoké ploché, opracované kameny, tzv. placáky, které byly o rozměrech 80 x 100 cm. Tyto kameny zřejmě někdo použil jako nášlapné kameny u své stavby. Tedy i v těchto místech by bylo třeba vyřešit toto chybějící ukončení zdiva a to vsazením podobných opukových kamenů, které zde v minulosti byly. Řešením by mohl být i betonový věnec a to opět proto, aby se zabránilo poškozování zdi vlivem povětrnostních podmínek. Vstupní bráně uděluji známku 3.

Vzhledem ke stavu uvedené brány musím dát za obvodovou zeď celkovou známku 2.

⁵⁵ Obrázek 2 - Vchod na židovský hřbitov

⁵⁶ Obrázek 1 - Vchod na židovský hřbitov

⁵⁵ Současný stav zdi a vchodu na židovský hřbitov, pohled z venku, vlastní fotografie

⁵⁶ Současný stav zdi a vchodu na židovský hřbitov, pohled zevnitř, vlastní fotografie

4.2.1.2 Hodnocení stavu márnice

Budova márnice je zděná s dřevěnými vraty. Má sedlovou střechu, která je pokrytá střešními taškami. Střecha je stále v zachovalém stavu, oprava střechy se prováděla v 90. letech minulého století. V současné době na střeše chybí několik hřebenáčů a je zde několik tašek prasklých. Toto poškození je způsobeno vlivem vzrostlých lip, které jsou v těsné blízkosti této márnice a ze kterých při větším větru padají i silnější větve. Zdivo stěny je opatřeno omítkou, přičemž na několika místech je vrchní štuková část odpadlá. Vzhledem k vlhkosti je tato omítka na některých místech, zejména pak na severní straně, porostlá mechem. Z tohoto důvodu jsem dala známku 3 ze své zvolené škály hodnocení.

57 **Obrázek 4 - Márnice před rokem 1991**

58 **Obrázek 3 - Márnice v roce 1991**

59 **Obrázek 5 - Márnice v současnosti**

⁵⁷ Stav márnice na židovském hřbitově před rokem 1991, fotografie poskytnutá bývalým správcem

⁵⁸ Stav márnice na židovském hřbitově v roce 1991 po opravě, fotografie poskytnutá bývalým správcem

⁵⁹ Současný stav márnice na židovském hřbitově, vlastní fotografie

4.2.1.3 Hodnocení stavu náhrobních kamenů

V této části musím uvést, že na tomto hřbitově je okolo 1 300 náhrobních kamenů. Proto své hodnocení musím uvést jako průměr stavu náhrobních kamenů. V nejstarší části hřbitova, kde jsou nejstarší náhrobky, stav odpovídá stáří těchto náhrobků a materiálu, ze kterého jsou vyrobeny. Převážně se jedná o pískovec a lámaný kámen. Některé náhrobky jsou zde nakloněny, a to je způsobeno tím, že jsou zde usazeny pouze v zemi. U některých náhrobních kamenů můžeme pozorovat narušené a hůře čitelné písmo. Čím byl kámen i práce kameníka kvalitnější, tomu odpovídá, v jakém stavu je písmo i celkově náhrobek zachován.

Ve střední části hřbitova jsou již některé z náhrobků vsazeny do základových korýtek. V této části se nacházejí 3 tumby rabínů a jedna stavba postavená z kamene. Na této stavbě nejsou uvedeny žádné nápisy, ale konkrétně k ní patří jeden náhrobek. Údajně se takovýto objekt jinde nevyskytuje.

Nejmladší část hřbitova se již nijak výrazně neliší od hřbitova křesťanského. Zde se k výrobě těchto náhrobků používala převážně žula. Provedení nápisů, a i složení náhrobku odpovídalo finančním možnostem rodiny nebo daného jedince. Rozdíl zde můžeme vidět i ve velikosti náhrobních kamenů. Čím větší náhrobní kámen, tím více se o daném jedinci napsalo. Na několika náhrobcích jsou zde symbolicky dopsána jména obětí holocaustu. Tato část, která byla zasažena nejvíce dřívějším vandalismem, se v současné době obnovuje. Ležící náhrobky byly odborně očištěny, uvedeny do původního stavu a opět postaveny.

Celková známka ve škále mého hodnocení pro židovský hřbitov je 2.

⁶⁰ Obrázek 6 - Původní náhrobní kameny

⁶¹ Obrázek 7 - Zrenovované náhrobní kameny

⁶⁰ Současný stav původních náhrobních kamenů na židovském hřbitově, vlastní fotografie

⁶¹ Současný stav zrenovovaných náhrobních kamenů na židovském hřbitově, vlastní fotografie

4.2.1.4 Hodnocení stavu údržby zeleně

Tato část hodnoceného objektu našeho hřbitova ode mě dostane nejhorší známku, protože údržba zeleně již několik let moc nefunguje. Pomalu ve všech částech hřbitova je neudržovaný trávník, zda se dá vůbec ještě mluvit o trávníku. Spíše tedy než o trávníku se jedná o divoké ostružiní a divoce se pnoucí břečťan, který se pne nejen po náhrobcích, ale i po neudržovaných stromech a zemi. Na více místech již i mezi hroby jsou patrné náletové dřeviny. Jsou zde i spadané a ponechané na místě větve ze stromů, kterých je na tomto hřbitově velké množství, a to jak listnatých, tak i jehličnatých. Popadané větve tu jsou již i několik let, protože jsou značně a viditelně porostlé již zmíněným břečťanem. Návštěvník tak musí v tomto porostu chodit opravdu jen s velkou opatrností, protože by si mohl způsobit zranění a to zejména pohybem mezi náhroby. Toto neplatí pro místa, kde právě probíhá aktuální oprava, tedy renovace náhrobků a jejich opětovné ukotvení. Tam jsou daná místa řádně vyčištěna. Je pravdou, že údržba takovýchto ploch, kde jsou hroby, je časově náročná a vždy se jedná pouze o ruční práci bez použití větší mechanizace. Za údržbu židovského hřbitova uděluji známku 4.

⁶² Obrázek 8 - Údržba zeleně

⁶³ Obrázek 9 - Údržba zeleně

⁶² Současný stav údržby židovského hřbitova, vlastní fotografie

⁶³ Současný stav údržby židovského hřbitova, vlastní fotografie

4.2.1.5 Celkové hodnocení stavu židovského hřbitova

Celkové mé hodnocení současného stavu židovského hřbitova v Golčově Jeníkově bych ohodnotila známkou 3 z uvedené hodnotící škály. Tuto známku jsem udělila z pohledu návštěvníka, který na tento hřbitov vejde. Při příchodu si návštěvník utvoří první vizuální dojem z této památky. Ten bohužel není tak uspokojivý jako krásně opravené náhrobky.

4.2.2 Synagoga

Hodnocení aktuálního stavu synagogy. Bohužel u synagogy mohu hodnotit pouze vnější stav, protože návštěva vnitřních prostor není možná. Synagoga je veřejnosti uzavřena, a to z toho důvodu, že jej Židovská obec v současné době využívá jako depozitář.

Tabulka 4 - Hodnotící škála, synagoga

SYNAGOGA					
Hodnocené segmenty	Hodnotící škála				
	1	2	3	4	5
Nádvoří		X			
Stav budovy		X			
Celkové hodnocení		X			

64

⁶⁴ Legenda k tabulce 4:

1 – výborný stav

2 – vyhovující stav

3 – dobrý stav

4 – nevhovující stav

5 – havarijní stav

4.2.2.1 Hodnocení nádvoří synagogy

Nádvoří je obehnáno vysokou zdí, která je v současné době opravena. Nádvoří tvoří z části betonové dlaždice, které jsou až ke vstupním dveřím do synagogy. Dále je zde ponechána i travnatá část. Celkově je nádvoří ve velmi pěkném stavu. Výjimku tvoří drobnější údržba jednotlivých prostor. Uděluji známku 2.

⁶⁵ Obrázek 10 - Nádvoří synagogy

⁶⁶ Obrázek 11 - Nádvoří synagogy

⁶⁵ Současný stav nádvoří synagogy, vlastní fotografie

⁶⁶ Současný stav nádvoří synagogy, vlastní fotografie

4.2.2.2 Hodnocení stavu budovy synagogy

Vnitřní část budovy je pro veřejnost bohužel uzavřena, nemohu ji tudíž hodnotit. Vnější část budovy je po opravě. Jedná se o vysokou zděnou budovu s opravenou fasádou a se zachovaným původním stylem. Celkový vzhled této židovské památky ruší pouze pletivo v oknech, které je zde instalováno kvůli bezpečnosti. Toto opatření je z důvodu současného využití synagogy jako deponie nutné. Hodnotím budovu známkou 2.

⁶⁷ Obrázek 12 - Synagoga

⁶⁸ Obrázek 13 - Synagoga

4.2.2.3 Celkové hodnocení stavu synagogy

Celkové mé hodnocení současného stavu synagogy v Golčově Jeníkově bych ohodnotila celkovou známkou 2 z uvedené škály prováděného hodnocení.

⁶⁷ Současný stav budovy synagogy, vlastní fotografie

⁶⁸ Současný stav budovy synagogy, vlastní fotografie

4.2.3 Židovské školy – základní škola, ješiva

Hodnocení aktuálního stavu těchto budov, tedy bývalých židovských škol, je pro mě také problematické, jelikož v současné době tyto stavby stále stojí, ale jsou v majetku soukromých osob, které si je postupem doby upravily podle svých představ.

⁶⁹ Obrázek 15 - Budova ješivy

⁷⁰ Obrázek 14 - Budova základní školy

⁶⁹ Současný stav budovy bývalé ješivy, vlastní fotografie

⁷⁰ Současný stav budovy židovské základní školy, vlastní fotografie

4.3 Podmínky pro zachování a využití židovských kulturních památek v Golčově Jeníkově

4.3.1 Židovský hřbitov

Co se týče židovského hřbitova, tak jde opravdu o nejzásadnější židovskou památku v tomto městě. Tato památka vždy přitahovala pozornost návštěvníků, ať už z našeho města, zdejšího okolí i míst naprosto vzdálených. V minulosti na židovský hřbitov jezdily i školní výpravy, aby zde žáci nebo studenti dostali ucelené informace o židovské kultuře, a to nejen v Golčově Jeníkově. V první řadě je to určitě o tom, aby se židovský hřbitov svým vizuálním projevem, tedy pořádkem, upravil do té podoby, v jaké byl na přelomu tisíciletí. Je třeba, aby byla na tomto hřbitově průběžně prováděna údržba zeleně. Několik let se již investuje do obnovy náhrobních kamenů a v současné době je zrenovováno přibližně dvacet procent plochy hřbitova. Určitě by se nemělo zapomenout na řádnou prezentaci této památky, a to nejen na internetových stránkách města, ale i v médiích. Pokud bude provedena řádná prezentace, určitě to přiláká více návštěvníků a z toho pak bude profitovat celé město. Jiné památky, než právě tyto židovské, naše město nemá.

4.3.2 Synagoga

Jak bylo již popsáno v předchozích kapitolách, synagoga je v dobrém stavu, tedy co se týče stavu stavebního. Při opravách byla zachována dispozice stavby. V současné době lze však obdivovat pouze vnější část, protože vnitřní část je veřejnosti uzavřena. Do budoucna by se mohl depozitář přestěhovat do jiných prostor, aby bylo možné obdivovat i vnitřní prostory této nádherné stavby. Město by si zasloužilo, aby případní turisté nebo návštěvníci Golčova Jeníkova měli možnost si prohlédnout jak židovský hřbitov, tak i kompletně synagogu, aby si tak mohli utvořit ucelenou představu o zdejší židovské kultuře a historii. Jinak samozřejmě i synagoga si zaslouží své místo v propagačních materiálech města Golčův Jeníkov.

4.3.3 Židovské školy – základní škola, ješiva

U těchto židovských památek už asi nelze stanovit nějaké podmínky pro jejich zachování, jelikož jsou v rukách soukromých osob. To, jak se tyto stavby dochovají pro další generace, bude záviset na finančních možnostech uvedených rodin. Možná pouze samospráva by mohla omezovat tyto majitele staveb, a to v průběhu stavebního řízení, kdy by mělo dojít k podstatným změnám vzhledu budov. Zde by mělo docházet, už asi jen ze strany města Golčův Jeníkov, k propagaci těchto památek tím, že budou nadále uváděny v tištěných publikacích nebo ve virtuálním prostředí, protože i tyto stavby mají pro město Golčův Jeníkov své historické místo. Navíc obě budovy uvedených škol jsou v těsné blízkosti synagogy.

4.4 Financování židovských památek v Golčově Jeníkově

K financování židovských památek v Golčově Jeníkově mohu uvést pouze informace, které jsem získala z rozhovoru s bývalým správcem židovského hřbitova, který byl zároveň správcem synagogy, a to v letech 1985 – 2005. Dále lze vycházet z informací, které jsem dostala od zastupitele města Golčův Jeníkov. Židovská obec mi k tomuto nepodalala žádné informace.

Od bývalého správce vím, že v letech 1985 - 2005 měl uzavřenu pracovní smlouvu a to byly jediné náklady, které byly do těchto památek (židovský hřbitov, vlastníkem je Židovská obec v Praze a synagoga, jejímž vlastníkem bylo Židovské národní muzeum) vkládány. Začínal v roce 1985 s částkou 100,- Kč za měsíc, jako správce Židovského hřbitova. Tato odměna se do jeho ukončení správcovství vyšplhala až na částku 350,- Kč měsíčně. Časem mu přibyla i správa synagogy, která v uvedené době byla v majetku Židovského muzea v Praze, kde odměna za vykonanou práci činila přibližně 1 000,- Kč za měsíc. Jinak žádné investice do uvedených památek neprobíhaly.

Od roku 2010 se podařilo zapojit židovský hřbitov v Golčově Jeníkově do programu Obnova památek, který nadále trvá až do současnosti. Do financování této obnovy se mimo vlastníka židovského hřbitova, což je Židovská obec v Praze, zapojila firma MATANA a. s., která v těchto opravách Židovskou obec zastupuje a dále se zapojilo i město Golčův Jeníkov a Kraj Vysočina.

Například v roce 2019 Kraj Vysočina poskytl dotaci opět na obnovu židovského hřbitova v programu Památky 2019 firmě MATANA a. s. na restaurování náhrobků ve výši 160 000 Kč. I město Golčův Jeníkov poskytlo finanční příspěvek na tuto obnovu stejné firmě ve výši 42 000 Kč. Vlastník investoval 260 000 Kč. Toto jsou náklady pouze na obnovu náhrobních kamenů na tomto židovském hřbitově.⁷¹

⁷¹ Program „Památky 2019“, Fond Vysočiny, Vysočina 2019.

5 Závěr

V bakalářské práci byl shrnut život židů v Golčově Jeníkově. Převážná část je pak věnována židovským památkám v tomto městě. Postupně je mapována každá z památek. Je zde uvedena celá historie jednotlivých památek, a jak byly tyto objekty využívány. Jedná se o židovský hřbitov, synagogu, židovskou školu a ješivu. Veškerá využití památek jsou v práci jasně a podrobně popsána.

V druhé části práce bylo pomocí rozhovorů zjištěno, jak tyto památky fungují dnes. V rozhovoru s bývalým správcem židovského hřbitova a synagogy bylo zjištěno, v jakém stavu se tyto dvě židovské památky nacházely od roku 1985 až po současnost. Židovský hřbitov byl po dobu působení správce velice zachovalý, probíhaly na něm různé menší opravy. Po zmíněných dvaceti letech, kdy uvedený správce svůj výkon práce ukončil, tato památka lehce chátrá. Jde především o obecnou údržbu, která je zde tristní. Naopak renovace náhrobků, která zde již několik let probíhá, je obdivuhodná. Několik předních řad těchto náhrobků už prošlo renovací. Tyto náhrobní kameny byly řádně a profesionálně očištěny a následně zpět pevně a stabilně zasazeny na své původní místo. Pokud budou takové opravy probíhat i nadále, bude židovský hřbitov v Golčově Jeníkově po této stránce ve výborné vizuální kondici a bezpečný pro návštěvníky.

Poté by bylo třeba se zaměřit na obvodovou kamennou zeď, vchod a příjezdovou bránu. Na těchto částech hřbitova proběhla poslední velká oprava v roce 1991 a následovaly opravy v roce 2014. Bohužel je na zmíněných částech hřbitova znát vliv času a klimatických a povětrnostních podmínek. Bylo by tedy třeba nějaké úpravy znovu provést. Budova márnice je celkově v dobrém stavu. Zde by bylo zapotřebí drobnými opravami upravit povrchový štuk budovy. Dále by bylo třeba se zaměřit především na opravu střechy, která byla taktéž provedena naposledy v roce 1991. Za tuto dobu již došlo k uvolnění a poškození několika tašek střešní krytiny. Rozhodně by pak bylo vhodné očistit márnici na severní straně převážně v horní části od mechu a vlhkosti, což je zde způsobeno stromy stojícími v těsné blízkosti.

V neposlední řadě je zapotřebí uvést ještě jeden prvek, na kterém by bylo třeba zapracovat, který byl zjištěn při podrobném zkoumání této památky. Židovský hřbitov by zoufale potřeboval právoplatného správce, který by o tuto památku nadále a pravidelně pečoval. Po zrealizování těchto připomínek by o židovskou památku v Golčově Jeníkově jistě projevil zájem větší množství návštěvníků. Je více než jasné, že by si tuto pozornost tato památka jistě zasloužila.

Dle dalších rozhovorů bylo zjištěno, jak probíhá financování u židovských památek v tomto městě. Největší podíl zde má vlastník daných památek, kterým je židovská obec v Praze. Dále se finančními prostředky pravidelně již několik let podílí i město Golčův Jeníkov a Kraj Vysočina.

Co se týče synagogy v Golčově Jeníkově, ta je již několik desítek let využívána, nejdříve Židovským muzeem v Praze a následně Židovskou obcí v Praze, jako depozitář. Funkce této budovy se pravděpodobně zachová i do budoucna. Zde by šlo pouze uvažovat o tom, zda depozitář příležitostně zpřístupnit veřejnosti. O tento návrh projevil zájem i velvyslanec z Izraele, který město a synagogu osobně v roce 2018 navštívil. Při hodnocení stavu této budovy nebyly shledány větší nedostatky. Jsou zde potřebné běžné opravy a péče stejně jako u jakýchkoliv jiných budov. Synagoga je financována pouze vlastníkem a žádné opravy či úpravy zde v současnosti neprobíhají.

Budovy dřívějších židovských škol, kterými jsou základní židovská škola a ješiva, jsou v teoretické části práce historicky popsány a vysvětleny. V následném vlastním šetření, při kterém bylo zjišťováno, jak židovské památky v Golčově Jeníkově fungují a vypadají dnes, jsou tyto dvě budovy téměř vynechány. To hlavně z důvodu, že již nejsou vedeny jako památky a jsou v soukromém vlastnictví, přičemž slouží pouze jako obytné objekty. Vzhledem k tomu, že se ale obě budovy dřívějších židovských škol nacházejí v těsné blízkosti synagogy, bylo by na místě při výkladu poskytovaném návštěvníkům synagogy tyto objekty také zmínit.

6 Seznam použitých zdrojů

Literatura:

Archiv Židovského muzea v Praze, fond Golčův Jeníkov, Kniha sedadel „Grundbuch“, 1871–1874

Archiv Židovského muzea v Praze, fond Golčův Jeníkov, Zlomky spisů z l. 1851–1874

FIEDLER, Jiří. Židovské památky v Čechách a na Moravě. 2. Praha: SEFER, 1992. 200 s. ISBN 80-900895-1-8.

GOLD, Hugo. Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a v přítomnosti I. Praha: Židovské nakladatelství, 1934. 735 s.

HAMÁČKOVÁ, Vlastimila. Judaica Bohemiae. Praha: Židovské muzeum v Praze, roč. XXI. č. 2, 1985. 128 s.

CHVÁLA, František. Podoubraví: vlastivědný sborník Čáslavska. Čáslav: Okresní odbočka Jednoty učitelstva národních škol, roč. XVIII. č. 1, 1949. 16 s. ISSN 2336-7016.

CHVÁLA, František. Podoubraví: vlastivědný sborník Čáslavska. Čáslav: Okresní odbočka Jednoty učitelstva národních škol, roč. XVIII. č. 2, 1949. 16 s. ISSN 2336-7016.

KAŠPAROVÁ, Alena, KAMP, Michal. Židé na Havlíčkovobrodsku I. Havlíčkův Brod: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod, 2008. 302 s. ISBN 978-80-254-2831-3.

Listina Jana Lucemburského, 1341. In: Kutná Hora: Město Kutná Hora, IV, číslo 1050.

PĚKNÝ, Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě. 1. Praha: SEFER, 2001. 702 s. ISBN 80-85924-33-1.

SCHIMMER, Gustav Adolf: Statistik des Judenthums. Vídeň 1873

ŠTĚDRÁ, Eva. Golčův Jeníkov. Golčův Jeníkov: Město Golčův Jeníkov, 2002. 117 s. ISBN 80-238-9603-2.

Internetové zdroje:

Město Golčův Jeníkov. *Město Golčův Jeníkov: Židovská obec* [online]. Golčův Jeníkov: Město Golčův Jeníkov, 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.golcuv-jenikov.cz/o-meste/historie/zidovska-obec/>

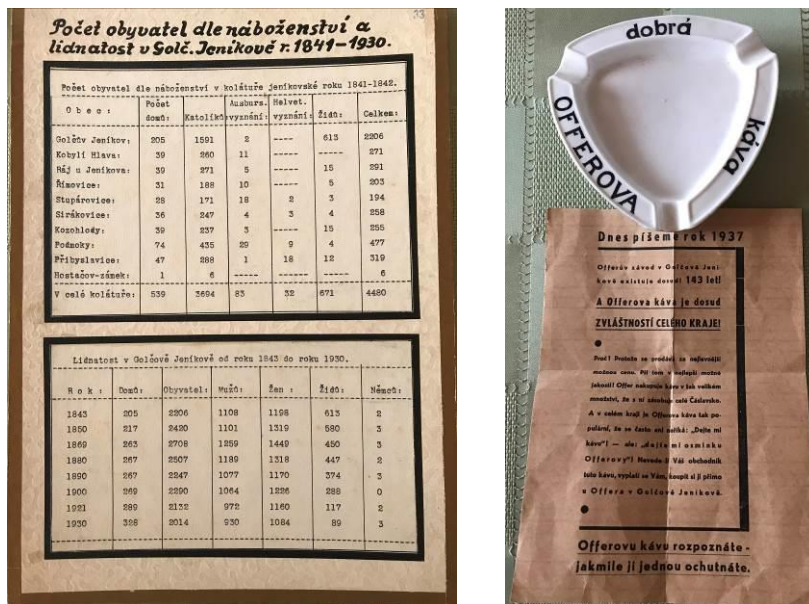
Kraj Vysočina. *Kraj Vysočina: Golčův Jeníkov - židovský hřbitov* [online]. Vysočina: Kraj Vysočina, 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/golcuv-jenikov-zidovsky-hrbitov/d-4099291/p1=1124>

Seznam příloh

Příloha 1 - Obrázky, život Židů v Golčově Jeníkově	55
Příloha 2 - Obrázky, židovský hřbitov v Golčově Jeníkově	55
Příloha 3 - Obrázek, poslední Žid z Golčova Jeníkova, pan Roth, při návštěvě zdejšího židovského hřbitova společně s bývalým správcem židovského hřbitova	59
Příloha 4 - Obrázek, náhrobní kámen na židovském hřbitově, kde je pochován pan Roth, byl posledním Židem, který byl na hřbitově v Golčově Jeníkově pohřben	59
Příloha 5 - Obrázek, půdorys židovského hřbitova v Golčově Jeníkově	60
Příloha 6 - Obrázky, vybrané zápisy z Knihy návštěv židovského hřbitova v Golčově Jeníkově	61
Příloha 7 - Obrázek, zápis o vandalismu na židovském hřbitově v Golčově Jeníkově v Knize návštěv	65
Příloha 8 - Obrázek, dochovaná modlitební kniha ze synagogy v Golčově Jeníkově	65
Příloha 9 - Obrázek, synagoga sousedící s budovami bývalé ješivy a základní židovské školy v Golčově Jeníkově	66
Příloha 10 - Obrázky, seznam pláštíků v synagoze v Golčově Jeníkově, ukázka	67
Příloha 11 - Obrázky, seznam opon v synagoze v Golčově Jeníkově, ukázka	69
Příloha 12 - Obrázky, seznam žáků základní židovské školy v Golčově Jeníkově z vybraných let	72
Příloha 13 - Obrázek, text vánočního přání zaslaného panu Ronovskému, bývalému správci židovského hřbitova, rodinou Rothových, se kterou je nadále v kontaktu	76
Příloha 14 - Obrázek, věnování, napsané panu Ronovskému, bývalému správci židovského hřbitova, velvyslancem z Izraele, který navštívil Golčův Jeníkov v roce 2018	77
Příloha 15 - Rozhovor č. 1	78
Příloha 16 - Rozhovor č. 2	86
Příloha 17 - Rozhovor č. 3	90
Příloha 18 - Fond Vysočiny, Program „Památky 2019“	91

7 Přílohy

Příloha 1 - Obrázky, život Židů v Golčově Jeníkově

Zdroj: Dokumenty a předměty poskytnuty bývalým správcem Židovského hřbitova, vlastní fotografie

Příloha 2 - Obrázky, židovský hřbitov v Golčově Jeníkově

Zdroj: Vlastní fotografie

Příloha 3 - Obrázek, poslední Žid z Golčova Jeníkova, pan Roth, při návštěvě zdejšího židovského hřbitova společně s bývalým správcem židovského hřbitova

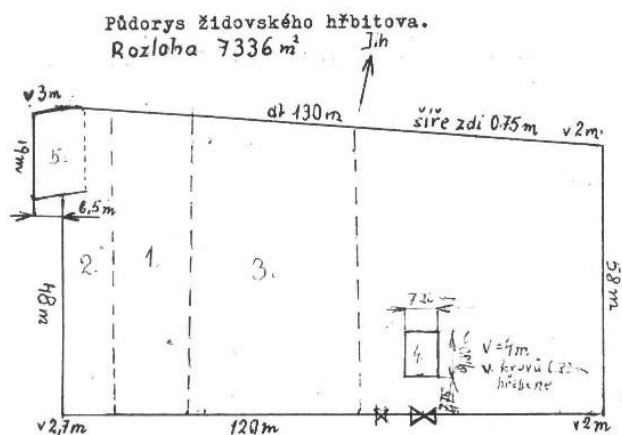
Zdroj: Fotografie poskytnutá bývalým správcem židovského hřbitova v Golčově Jeníkově

Příloha 4 - Obrázek, náhrobní kámen na židovském hřbitově, kde je pochován pan Roth, byl posledním Židem, který byl na hřbitově v Golčově Jeníkově pohřben

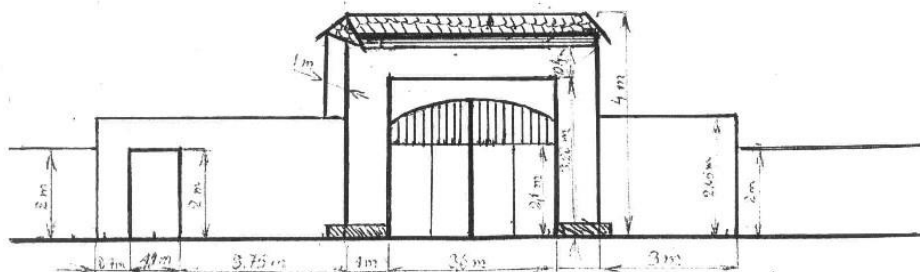
Zdroj: Vlastní fotografie

Příloha 5 - Obrázek, půdorys židovského hřbitova v Golčově Jeníkově

- Vysvětlivky: 1. Nejstarší hroby. Náhrobní kameny jsou obráceny k východu a jsou nečitelné.
2. Nové hroby, z konce 19. a začátkem 20. století.
3. Hroby konec 17. století až po současnost.
4. Obřadní /smuteční/síň.
5. Zde stál domek pro hrobaře.

Hlavní brána s vrátky,
na židovský hřbitov,
severní strana.

Zdroj: Dokument poskytnutý bývalým správcem židovského hřbitova

Příloha 6 - Obrázky, vybrané zápisy z Knihy návštěv židovského hřbitova v Golčově Jeníkově

8.7.84 Rabin Daniel Mlayes - Praha. תשובה כנה וברורה
 על שאלתו בדבר הקברות החדש ובענין
 העברת השריטה לחדש קברות
 וליהודים. תודה רבה
 על העזרה והסיוע.
 ד"ר. מאגיסטר 1.
 10.7.84. Alon Magan

1986
 21.4. ZŠ Golčov Jeníkov III. A a III. B 60 žáků
 Děkujeme za zajímavý výklad pana Rovorského.
 Při dělení ženíkova je to velmi poučné a cenné.
 B. Dvořáková
 M. Křiváková

27.12.1985 věnuji panu Rovorskému za
 poskytnutím prohlídky a knihy o hřbitově.
 Dr. Jalušková
 31/XII-85 Пожалеваем, что не смогли
 отпраздновать праздник в Успенском
 Храме, куда мы хотели поехать,
 потому что не смогли прийти,
 потому что в Успенском.
 Советская школа
 Го. Дубовский
 Успенский храм

Łajzed Ćeskeho slováckeho
úvodu k Prahy.

Dokumente su položena a vyhled

14.9.1980

Y. Jirgencova
vedoucí řádu

29. 8.

L. Schultzei

Australia - Kullowene

Speciální dily za polidna a odvoz vyhled p. Kullowene.

Šullent. In visit from Australia on this
date and day, and found to be most interesting

9.5. 1990

Richard Margolin

The Path

Shida Dapphinsora

62

קני כיה נבאן ליקד (10)
באבאוי יקויק ולכנאן אן רי.
כצגכ כ'באוי א כמקום כ'בוי
אכ'מ א'כנ'י א'י

NES ZIONA

ISRAEL

17.5. 1990

11.4. Marisa Schneider - USA
 Deborah Garfinkle - USA
 Valerie Levy - USA/Ausmit
 Alan Levy - USA/Praha
 Sylvia D...
 20/4 Sally Gregory U.K.
 18/5 Angela Patterson - County Durham, ENGLAND.
 - Thank you for taking the time to show me around -
 I found it very interesting
 6.6 The Authors' or. Mergolusov!

7. 11. 92
 Jana Hirston!
 Dan...
 Wschianstky/Viden

25.8. 1996
 Ličovníci zájezdu Pražské informační služby
 Detupian za krásný výhled
 krum p...
 Olomouc
 Kraso
 ...
 ...
 ...
 ...

1999

Betty Gutman Steinberg, born + raised
in Brazil. Living in 'USA. I Chaim!

RONALDO STEINBERG - Rio de Janeiro, Brazil
Greenwich CT, USA
May 31, 1999

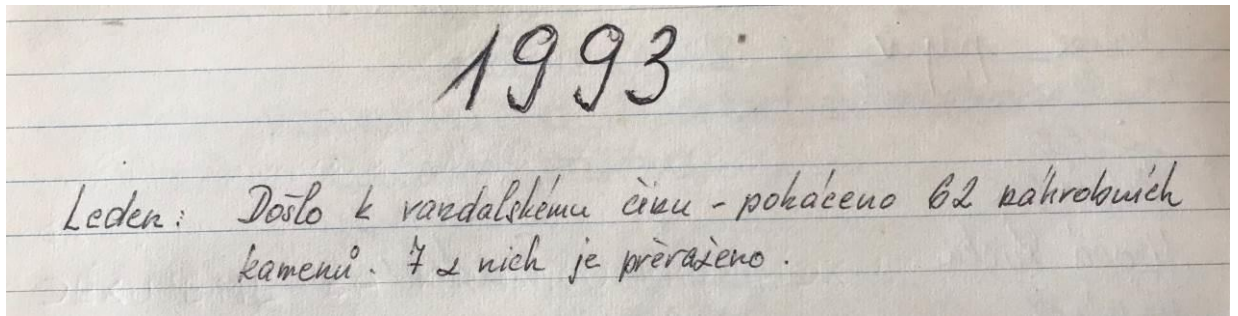
6. červen 1992

Pietní vzpomínka na deportaci židovských
občanů z Golčova Jeníkova.

Uřivky	Judiclovitz
Jacobson	Balcer
Stegoni	hlf
Gregory H.	voj
Lubon	W. S. Oraka
Dabra	m. J. J. J. J.
Dahup	M. J. J. J.
Dobro	Papoušeková Andrea
Konky V.	Kolářská Olga
Vodňanská O.	Anton
Bergmanová W	Kuzel
Tábor	Margolinová J. J. J.
Č. J. J. J. J.	Klavon
Hilary	K. J. J. J.
Mad. J. J. J.	Špicek
W	Špicek
Krupa	Blah
H. J.	Blah
Dubny	Blah
Medvedová	Blah
Judlickon	Blah
Klemis	Blah
Heligmanová	Blah
Glovuška	Blah
Uřivky	Blah
Podry	Blah
Uřivky	Blah
Kodson	Blah

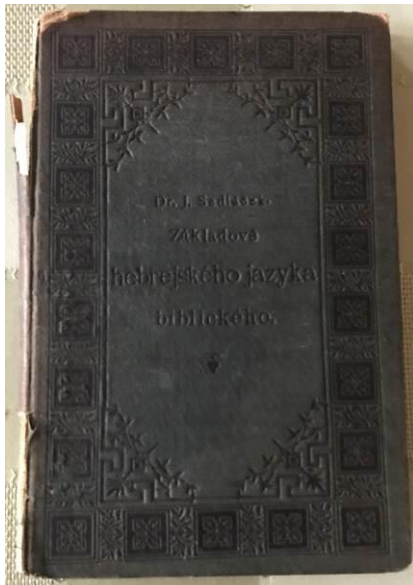
Zdroj: Kniha návštěv židovského hřbitova

Příloha 7 - Obrázek, zápis o vandalismu na židovském hřbitově v Golčově Jeníkově v Knize návštěv

Zdroj: Kniha návštěv židovského hřbitova

Příloha 8 - Obrázek, dochovaná modlitební kniha ze synagogy v Golčově Jeníkově

Zdroj: Kniha poskytnutá bývalým správcem židovského hřbitova v Golčově Jeníkově, vlastní fotografie

Příloha 9 - Obrázek, synagoga sousedící s budovami bývalé ješivy a základní židovské školy v Golčově Jeníkově

Zdroj: Vlastní fotografie

Příloha 10 - Obrázky, seznam pláštíků v synagoze v Golčově Jeníkově, ukázka

Pláštíky ze svozové lokality Čáslav - Golčův Jeníkov

Poř.č.	Inv.č.	Uložení	Datování.
1	37.124	G.J.st.36/29	1880 kol.
2	37.133	G.J.st.43/27	1860 kol.
3	37.134	G.J.st.37/29	1890 kol.
4	37.153		1900 kol.
5	37.155	G.J.st. 5/14	1818
6	37.156	G.J.st. 4/10	1857
7	37.157	G.J.st.25/35	1903
8	37.158		1903
9	37.159	G.J.st.38/31	1915
10	37.161	G.J.st.43/ 3	1900 kol.
11	37.162	Ph.V.s. dA/21	18.stol.dr.pol.
12	37.165	G.J.st.41/19	1888
13	37.166	G.J.st.24/28	1895
14	37.168	G.J.st.43/11	1861
15	12L.125	G.J.st.10/44.	19.stol.pol.

Opony ze svozové lokality Čáslav - Golčův Jeníkov.

Poř.č.	Inv.č.	Uložení.	Datování.
1	37.175	Španělská	1800 kol.
2	37.176	Golč.Jeníkov	1850 kol.
3	37.177	Španělská	1799
4	37.179	Španělská	1859
5	37.180	Španělská	1862
6	37.181	Španělská	1807
7	37.185	Španělská	1807
8	37.186	Maisel.syn.	1832
9	37.188	Španělská	1807
10	37.189	Španělská	1901

P l á š t í k y.

- číslo 1. Čáslav, Golčův Jeníkov, kolem roku 1880.
Růžové taftové hedvábí, hnědá hedvábná látka s malými květinovými snitkami, rámováno bílou hedvábnou stuhou a malými kokardami, lemováno béžovými hedvábnými třásněmi.
Rozměr 68 x 43 cm. inv.č.37.124.
- číslo 2. Čáslav, Golčův Jeníkov, polovina 19. století.
Zelená hedvábná látka se svislými pruhy s květinovými snitkami, aplikace ze stuh, podšito bílým plátnem
Rozměr: 79 x 47 cm inv.č.37.133.
Kompozice s hexagramem. Bez nápisu.
- číslo 3. Čáslav, Golčův Jeníkov
Zelená vlněná látka s kašmírovaným vzorem, po okrajích bílé hedvábné třásně, podšito tmavě zeleným klotem.
Rozměry: 71 x 42 cm. inv.č.37.134.
- číslo 4. Čáslav, Golčův Jeníkov, kolem roku 1900.
Bavlněná látka s drobnými geometrickým vzorem v barvě fialové a okrové, aplikované modré stuh, podšité šedým plátnem.
Rozměry: 98 x 45 cm inv.č.37.153.
Kompozice s hexagramem.
- číslo 5. Čáslav, Golčův Jeníkov, 1818.
Hnědé atlasové hedvábí, vyšívka hedvábím a dracounovými nítěmi, lemováno dracounovými třásněmi.
Rozměr: 69 y 46 cm. inv.č.37.155
Nápis: Dar Sandla Kohna a jeho ženy Chajele za jejich syna Salmana, narozeného 15. Svat. roku 578 /1818/.
Kleba
- číslo 6. Čáslav, Golčův Jeníkov, 1857.
Zeleně a modře pruhovaná hedvábná látka s pruhy nestejně šíře, hnědo červený samet, zlatá dracounová vyšívka, zelené třásně, pajetky.
Rozměr: 77 x 48 cm. inv.č.37.156
Kompozice s korunou a pětiřádkovým hebrejským věnovacím nápisem, vsazený do obdélného rámu uprostřed textilie.
Nápis: Dar Kacína KH Izáka Torše a jeho ženy AH, paní Chavy, necht žije, roku 617 p.m.p /1857/
- číslo 7. Čáslav, Golčův Jeníkov, 1903.
Bílé rypsové hedvábí, zlatem brokátové hedvábí, červený samet, zlatá dracounová vyšívka, zadní strana z bílého rypsové látky, podšito bílým plátnem.
rozměr: 72 x 45 cm inv.č.37.158
Kompozice s medailonem a s šestiřádkovým hebrejským věnovacím nápisem uprostřed, nahoře koruna s písmeny KT /Koruna Tory/, kolem rozsety hvězdičky.
Nápis: Na památku jejího zemřelého muže Josefa, mír s ním, věnováno Bertou Lustigovou, 663 p.m.p. /1903/.

Zdroj: Dokumenty poskytnuté bývalým správcem židovského hřbitova

Příloha 11 - Obrázky, seznam opon v synagoze v Golčově Jeníkově, ukázka

O p o n y.

- číslo 1. Čáslav, Golčův Jeníkov, kolem roku 1850
Zelená brošovaná hedvábná látka, tmavě červený plyš, zlaté dracounové porty, zlatá dracounová výšivka.
Rozměr: 131 x 122 cm. inv.č.37.176
Kompozice se štítem a hebrejským věnovacím nápisem.
- číslo 2. Čáslav, Golčův Jeníkov, rok 1799.
Žlutá hedvábná brokátová látka s velkým květinovým vzorem, dracounové krajkové porty, žlutá atlasová látka.
Rozměr: 192 x 142 cm inv.č.37.177
Nápis: Darovala Guttel, vdova po Aronovi Naschem, dcere rabiho Seliga Manna, roku 559 p.m.p./1799/.
- číslo 3. Čáslav, Golčův Jeníkov, rok, rok 1859.
Tmavě červený plyš, zlatá dracounová výšivka. inv.č.37.179.
Rozměr: 453 x 148 cm.
Kompozice s korunou a dvěma lvy, dole tři hvězdičky.
Nápis: Darováno spolkem žen z Čáslavi na památku vysvěcení chrámu z roku 619 /1859/.
- číslo 4. Čáslav, Golčův Jeníkov, rok 1862.
Modrá hedvábná látka, zlatá a stříbrná dracounová výšivka.
Rozměr: 143 x 132 cm. inv.č.37.180.
Nápis: Dar Efraima Wehla a jeho ženy Rebeky roku 622 p.m.p./1862/.
- číslo 5. Čáslav, Golčův Jeníkov, rok 1807
Hedvábná látka s damaškovým vzorem, brokátovaná látka s květinovým vzorem, stříbrné dracounové porty.
Rozměr: 178 x 142 cm. inv.č.37.181.
Kompozice se štítem a dvěma vázami po stranách.
Nápis: Darováno Hendel, ženou Mordechaje Šera Kornfelda roku 567 /1807/.
- číslo 6. Čáslav, Golčův Jeníkov, kolem roku 1800
Tmavě béžové hedvábní se zelenými hedvábnými portami a zelenými stuhami, oranžové červené trásně.
Rozměr: 191 x 147 cm inv.č.37.183.
Nápis: Na památku obřízky, kterou jsem provedl na svém synovi Meirovi, daroval jsem obci oponu.
Mendel R.B. a žena Chawa.

číslo 7. Čáslav, Golčův Jeníkov rok 1807.

Hedvábná látka okrové barvy s damaškovým vzorem, tmavě červený plyš, zlatá dracounová, brokátovaná látka dracounová porta, tmavě červený samet.

rozměr: 270 x 172 cm.

inv.č.37.185

Nápis: Darováno Kohnem a jeho ženou Schebou roku 567 /1807/.

číslo 8. Čáslav, Golčův Jeníkov rok 1832.

Bílé atlasové hedvábní, výšivka provedena hedvábním, zlatým a stříbrným dracounem, žluté hedvábné třásně.

Rozměr: 290 x 190 cm.

inv.č.37.186

Kompozice s korunou s hebrejským věnovacím nápisem.

Nápis: Na památku zemřelé ženy Mirjam darováno jejím synem Efraimem Wehlem a jeho ženou Rifkou, 27. kislevu roku 592 /měsíc listopad 1832/.

číslo 9. Čáslav, Golčův Jeníkov, rok 1807. Opona s draperií.

Okrová hedvábná látka brošovaný hedvábný brokát s pruhy, zlatá dracounová výšivka, křejkové prýmky.

Rozměr: 198 x 194 cm.

inv.č.37.188.

Kompozice se štítem. Draperie zdobena granátovými jablky.

Nápis: Dar Lebory, ženy Salma Kornefelda roku 567 /1807/.

číslo 10. Čáslav, Golčův Jeníkov rok 1871.

Šedá hedvábná látka, dracounové porty, zlatá dracounová výšivka, černý samet.

Rozměr: 138 x 108 cm.

inv.č.37.195.

Kompozice se štítem a korunou.

Nápis: Darovala Nachama, žena lékaře Šelomo wolfa, roku 631 p.m.p /1871/.

číslo 11. Opona.

Zelenomodré hedvábní s brošovaným vzorem s malými květinnými snítkami roztroušenými po celé ploše, v posunutých řadách nad sebou, světle hnědý samet, růžové hedvábní, dracounové prýmky, dracounová výšivka, dracounové třásně.

Rozměr: 190 x 136 cm.

inv.č.37.863.

číslo 8. Čáslav, Golčův Jeníkov, 1903.

Donátor pochází z Čáslavi.

Červená plyšová látka, dracounová vyšívka, zdobena pajetkami.

Rozměr: 75 x 45 cm. inv.č.37.159

Kompozice s oválným polem uprostřed, v něm koruna a šestiřádkový hebrejský věnovací nápis. Zdobeno hvězdičkami.

Nápis: Dar Eduarda a Emmy Lustigových z Čáslavi roku 663 p.m.p.
/1903/

číslo 9. Čáslav, Golčův Jeníkov, kolem roku 1900.

Donátor pochází z Ronova.

Bílá hedvábná látka, zlatá dracounová vyšívka, podšito bílým plátnem.

Rozměr: 86 x 49 cm. inv.č.37.161

Kompozice s korunou a třířádkovým hebrejským věnovacím nápisem nahoře. Pod nápisem tři zlaté hvězdičky.

Nápis: Darováno rodinou Goldstein z Ronova.

/Český nápis provedený hebrejskými písmeny./

číslo 10. Čáslav, Golčův Jeníkov, polovina 18. století.

Hnědá atlasová látka, stříbrná dracounová vyšívka, hedvábná látka se vzorem z krajkové stuhy a s květinovými snítkami.

/Francie, kolem 1760/, brokátovaná látka s drobnými kvítky, /sesazeno ze dvou kusů/, krajkový prýmek, bílé třásně.

Rozměr: 56 x 36 cm. inv.č.37.162

Nápis: Toto je dar Ženy statečné, paní Debory KP, necht žije.

číslo 11. Čáslav, Golčův Jeníkov, 1888.

Tmavě modrá hedvábná látka s červeným květinovým vzorem, tmavě modrý hedvábný samet, světle červený samet, zlatá dracounová porta, zdobena pajetkami a zelenými sklíčky, modro černé třásně.

Rozměr: 90 x 48 cm. inv.č.37.165

Kompozice s korunou a se šestiřádkovým hebrejským věnovacím nápisem uprostřed.

Nápis: Darováno Simonem Sadkem na památku jeho Ženy Rittl roku 648 p.m.p /1888/.

číslo 12. Čáslav, Golčův Jeníkov 1896

Tmavohnědá látka se květinovým vzorem tvořeným sametovým vlasem, zlatá dracounová vyšívka.

Rozměr: 42 x 42 cm. inv.č.37.166

Kompozice s korunou a hebrejskými písmeny KT.

Nápis: Daroval Isak Koralka roku 656 p.m.p./1896/
/Překlad je neúplný./

číslo 13. Čáslav, Golčův Jeníkov 1861.

Hnědá hedvábná látka, zelený hedvábný samet, zlatá dracounová vyšívka

žluto bílé třásně, zdobeno pajetkami, podšito bílým plátnem.

rozměr: 74 x 40 cm. inv.č.37.168.

Kompozice s korunou a šestiřádkovým hebrejským věnovacím nápisem uprostřed.

Nápis: Dar Wolfa Pika a jeho Ženy Fegele roku 621 /1861/
/Překlad není úplný./

Zdroj: Dokumenty poskytnuté bývalým správcem židovského hřbitova

Příloha 12 - Obrázky, seznam žáků základní židovské školy v Golčově Jeníkově z vybraných let

Seznam žáků izraelské školy v Golč. Jeníkově, rok 1883 - 1884.

Učitelé: Stiassny, Kantor, Löwy. Školní rok: 10. měsíců

Schlesinger Emil	Novotný Josef, Hostoultz
Friedlender Henri	Hazenberg Lossi
Ross Franziska, Visočan	Klain Kunder, Rotmyšl/Rothmichl/
Kantor Emilie, Zbejšov	Glass Mathilde
Kantor Otto, Zbejšov	Glass Carl
Liedemann Otto	Glass Ema
Reunt Pavlína, Krásná Hora	Lick Friedich
Effess Emilie	Grieger Antonin
Brod Hugo, Ronov	Taussig Camila, Moravan
Herman Alfons, Podhořan	Reut Pauline
Herman Marie, Podhořan	Wesseli Alfred
Margolius Theresse, Příbram	Friedler Albert
Pick Olga, Třebetin	Friedler Henry
Klein Lowett	Steiner Frantz
Klein Max	Fuchs Božena, Heibeldorf
Klein Rossemüsl	Steckl Frantz
Steichl Frantz	Hank Richard
Herman Ernst, Svetnov	Altschul Josefina
Finds Berta	Bremer Albert
Pick Hermann	Pick Pauline
Pick Siegfried	Pick Salomen
Humberger Josef, Podhořan	Schrecker Rudolf
Brod Emil	Schrecker Helene
Brod Carl	Breth Salomen
Steinic Emilie, Kamenitz	Lustig Richard, Humpoletz
Reterd Ludwig	Hunk Rossa Nassaberg
Bauer Gottliber	Seideman Otto
Bauer Božena	Lauer Karl
Schmolke Anton	Lauer Sigfried
Herman Emil	Mandelik Carl
Čihal Carl	Stamier Emilie
Roth Arnold	Langer, Svratka
Roth Emil	Schiravy August
Frankenbusch	Gutfreundana
Herman Albert, Podhořan	Gutfreund Ernst
Goldreich Hermine	Pollak Kozohlody
Dibelka Alois	Stecker Frantz
Abeles Carl	Friedlender
Reman Emil, Viska	Lawscky Salomen, Wrbitz
Pick Emil	Kantor Emilie
Pick Gustav	Ilavy Hugo
Pick Friedrich	Teller Emil
Rothmusl Kleni	Schmolke Fany
Pross Frantziska	Lauer Rossaling
Biener Isak	Bauer Adolf
Offer Emil	Schmarst Mathilde
Offer Emanuel	Alb Herman
Östreicher Rudolf	Margolius Krista
Kornfeld Rossa	Putl Olga, Třebetin
Kornfeld Otto	Lem.

Seznam žáků izraelské školy v Golč. Jeníkově, rok 1884 - 1885.

Učitelé: Stiassny a Kantor, jejich měsíční plat 58,66 zl a
Löwy 33,33 zl. Školní rok 10. měsíců

Schirentz Emilie..	Offer Emil
Teller Emil, Objelowitz	Seidemann Otto, Libun
Bretisch Carl	Seidemann Max, Chrambož
Lawetzky Salomen, Wrbitz	Schlesinger Emil
Seidemann Otto, Okreinboř	Fuchs Božena, Heibeldorf
Seidemann Berta, Luže	Fuchs Berta
Seidemann Otto, Luže	Humberger Carl
Pick Olga Sedlec	Humberger Cantó
Pick Arnold, Cerhenig	Roth Arnold
Pick Geltrude	Roth Emil
Pick Hermine, Nassaberg	Jiravy Markus
Pick Alfred, Nassaberg	Jiravy Marketa
Pick Gustav	Jiravy Conguste
Pick Friedemann	Schlesinger Kamila
Pick Artur	Stransky, Josef Sedletin
Stutz Siegfried, Zahrádka	Herman Emilie, Svetnov
Freund Rudolf	Humberger Josef, Barchor
Mnukl Richard	Humberger Julius, Barchor
Brod Carl, Wrdy/Bučic/	Reut Pavline
Margolius Thereze, Příbram	Goldreich Hermine, Dobkau/Dobrnice/
Glass Mathilde	Goldreich Camila, Dobkau
Glass Max	Goldreich Olga, Dobkau
Kornfeld	Schmolka Max
Kornfeld Ottilie	Schmolka Frantzisko
Kornfeld Rudolf	Bauer Gottliber
Pollak Sofie, Stratov	Bauer Božena, Kněžic
Pollak Sofie, Chuchel	Beck Hermine, Počatky
Steiner Emilie, Rajnkov	Jireibt Heléne
Gouwikl Sofie	Jireibt Ristond
Kantor Emanuel, Zbejšov	Liedeman Otto
Kantor Ottakar, Zbejšov	Lebity Rimán
Kantor Alex, Zbejšov	Gordon Emil, Hostoulitz
Klein Max	Putl Olga, Třebetin
Klein Alex	Brod Karl, Bučitz
Klein Blenora	Pollak Sofie, Sbraslav
Klein Mary	Pollak, Kraskov
Hassen berg Sofie	Cepek Jozsef
Berger Henry	Cepek Alois, Zehub
Traub Henry	Schrecker Rudolf
Traub Arnold	Schrecker Helene
Podkař Herman	Pick Pauline
Hertl Adalbert	Pick Josef
Frankenbusch Zofana	Stutz Pauline
Lustig Richard, Humpoletz	Stutz Adele
Beranek Henrich	Abeles Karl
Beranek Franciska	Goldreich Otto, Dolní Kralowitz
Buryšek Karl	Goldreich Carl, Dolní Kralowitz
Goldreich Karl, Sokolov	Bech Henrich, Počatek
Goldreich Ottakar, Sokolov	Homolka Mary
Reich Pavline	Homolka Frantz
Polak Jossif, Stratov	Lauer Gottliber, Třebešín
Friedländer Max	Pachner Karl, Arbelovitz
Polak Harold, Stratov	Taussig Claudie/Klaudie/, Moravany
Friedländer Hermine	Huntlik Richard
Klein Bohumil	Selles Emilie
Achmolka Frantz	Gauknubec
Lampenberg Sofie .	Ross Freundl
Heniris Bertnarth	Lauer Božena, Třebešín

Breith Berta,
Breith Max
Putl Hermine, Nassaberg
Putl Olga, Nassaberg
Putl Rebeka
Putl Faber
Ross Franziska, Visočan
Novotný, Hostačovy
Humberger Ocart, Čivice
Humberger Karl, Čivice
Burger Henri
Reut Pavline, Krásná Hora.
Schwartz Mathilde
Schwartz Auguste
Putl Gustav
Putl Friedeman
Putl Pavline, Ledetz
Putl Josef, Ledetz
Putl Arnold Cerhinek
Homolka Mary
Homolka Frantz
Herman, Podhořan
Burischek Friedeman
Berger Hermine
Gutfreund
Altschul Josefina
Bretisch Carl, Leština
Steckl Marie, Zbejšov
Ohlesnigr
Glass Max
Glass Mathilde
Kenbus Frantz
Reut Bricht
Novotný Josef, Hostoulitz
Herman Albert, Podhořany
Pachner Karl Arbelowitz
Coufal, Zikmund
Hassenberg Sofie
Feldemann
Margolius Therese, Příbram
Hertl Adalbert
Hertl Marie
Klesniger Kunder
Stutz Sofie
Lustig Rober
Friedlender Karl
Friedlender Mary
Friedlender Hermine
Hunger Flawie
Hrectler Risford
Hrectler Helene
Reiner Lebitz
Freund Rudolf
Stransky Josef, Sedletin
Offer Emanuel
Seidemann Ruth
Seidemann Bertha
Ross Fanni
Baar.

Wessely Alfred
Illavy Hugo
Burentet Friedeman
Kleinbusch Frantz
Weissenstein Rudolf
Östereicher Rudolf
Seideman Berta, Chrambož
Ellborger Sofie, Okřesanecky
Lauer Carl
Lauer Sigfried
Pick Otto, Třebetin
Pick Olga, Třebetin
Siegfried Lauera
Siegfried Carl
Herman Emilie, Svetnov
Reich Pauline
Jiravy Mathilde
Jiravy August
Jiravy Conguste
Kleinbenstein Richard
Hunk Richard
Stütz Pavline
Stütz Adolf
Schirentz
Offer Emil
Offer Eman
Offer Camil
Lawetcky Emil, Humpoletz
Lawetcky Mathilde, Humpoletz
Lawetzky Hugo
Lawetzky Alec
Reik Hendrich
Lustig Rossa
Lustig Richard
Rothmichl Klendi
Busch Pavline
Schwartz Mathilde
Kleini Elenora
Weissenstein Richard, Smrdov
Schmolka Alex
Leudeman Bertha
Freund Richard
Goldreith Otto, Dobkau
Teller Emil
Pachner Karl
Pachner Augustus
Ross Lustig
Beck Hanzl
Hirnaiz Mathilde
Hirnaiz Conguste
Lechmolka Max
Lechmolka Mary
Lechmolka Frantz
Kubert Bertha
Kubert Marie
Lauer Rossaling
Steiner Emilie, Rajnkov
Templaska Emil
Graf

Seznam žáků izraelské školy v Golč. Jeníkově, rok 1904 - 1905.

Školní rok od října do konce srpna to je 11. měsíců.
 Učitelé: Stiasny, plat měsíční 116,66 korun rakouských
 a učitel Kantor plat měsíční 116,66. korun rakouských.

	poplatek měsíční	poplatek celkem
Faul Louise	4,--	44,--
Faul Marie	4,--	44,--
Fríschman Marie	5,--	55,--
Geigar Ana	5,--	55,--
Fuchs Karolina	1,--	11,--
Fuchs Marie	1,--	11,--
Östreicher Max	5,--	55,--
Östreicher Hedvika	5,--	55,--
Östreicher Marie	5,--	55,--
Pick Ida	1,--	11,--
Pollak Martha	6,--	66,--
Seidler Marie	5,--	55,--
Schídlof Rosa	4,--	44,--
Schuolka Oskar	5,--	55,--
Wrba Viktor	5,--	55,--
Wrba Hedvig	7,--	77,--
Schrecker Marie	2,--	22,--

Příspěvek na Talmud Thora 200.--

Příspěvek na Cherva Kaldich 200.--

Toto je poslední zápis „Pokladní knihy židovské
 náboženské obce Golč. Jeníkova“.

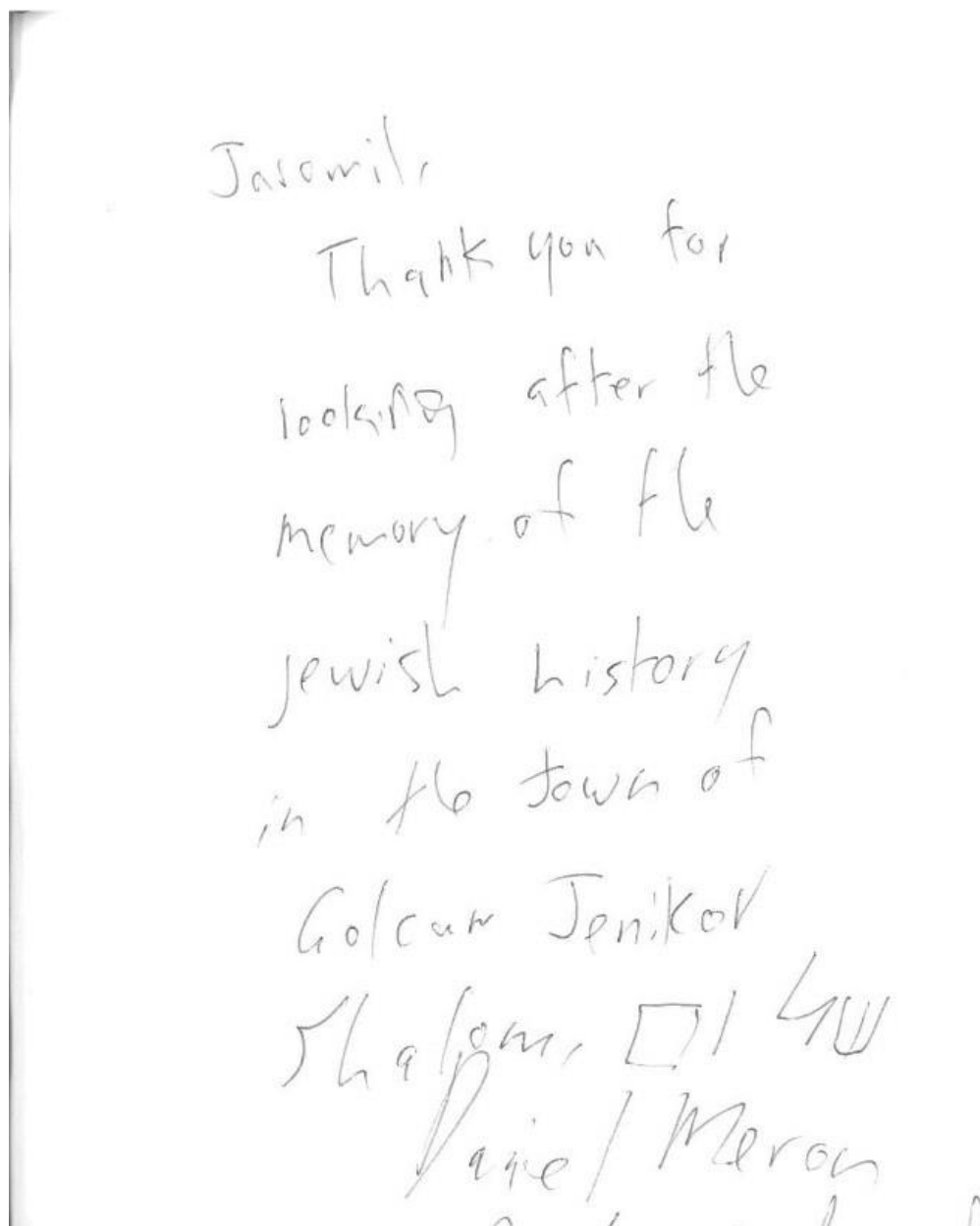
Zdroj: Dokumenty poskytnuté bývalým správcem židovského hřbitova

Příloha 13 - Obrázek, text vánočního přání zasláno panu Ronovskému, bývalému správci židovského hřbitova, rodinou Rothových, se kterou je nadále v kontaktu

Milí paní a pane
Ronovské,
děkujeme vám za vaše
milé vánoční písně,
které nás velice potěšilo.
Jmy vám a celé vaše
milé rodině také přejeme
hezké posílení vánočních
světků a do roku 2020
vše nejlepší a klavně
perní zdorí
Váš Ilse a Jiho. Rothovi

Zdroj: Přání poskytnuté bývalým správcem židovského hřbitova

Příloha 14 - Obrázek, věnování, napsané panu Ronovskému, bývalému správci židovského hřbitova, velvyslancem z Izraele, který navštívil Golčův Jeníkov v roce 2018

Jasomir
Thank you for
looking after the
memory of the
Jewish history
in the town of
Golcun Jenikov
Shalom, □ / 4W
Danie / Meron

Zdroj: Věnování poskytnuté bývalým správcem židovského hřbitova

Příloha 15 - Rozhovor č. 1

Zpracovaný rozhovor s panem Jarmilem Ronovským, který se zajímá o historii Golčova Jeníkova, ke které patří i židovská historie tohoto města. V letech 1985 až 2005 působil jako správce zdejšího židovského hřbitova a synagogy.

Kdy a jak jsi se dostal k zájmu o historii Golčova Jeníkova, ke které patří i historie židovská?

U nás v domě tenkrát bydlel pan Doležal, který se právě historií velmi zabýval a jelikož jsme se stali přáteli, vtáhl do tohoto zájmu i mě. Pan Doležal byl zároveň i správcem židovského hřbitova v Golčově Jeníkově. Tento hřbitov jsem s ním několikrát navštívil a vše mě začalo zajímat ještě mnohem víc. Občas jsem mu na hřbitově s něčím pomohl. V té době jsem se také dost zajímal o fotografii a působil jsem jako takový fotograf samouk. Fotil jsem pro něj tedy tyto památky. Fotili jsme náhrobky, kostely a vše, co nás zaujalo. Od pana Doležala jsem si půjčoval knihy, které on sám v tomto tématu studoval, a společně jsme objížděli nejrůznější archivy, kde jsme se snažili sehnat co nejvíce informací. Po večerech jsem za panem Doležalem docházel, někdy i třikrát v týdnu, a dávali jsme spolu všechny získané informace dohromady. Dokonce jsme tady společně, a ještě se třemi dalšími přáteli, založili i vlastivědný kroužek. Toto jsou všechno důvody a náležitosti, jak jsem se o tuto historii začal zajímat. Pan Doležal, který jak jsem již zmiňoval, působil na zdejším židovském hřbitově jako správce do roku 1984, kdy odešel do důchodu a odstěhoval se. Tím, že z Golčova Jeníkova odešel, jsem se po něm správcem židovského hřbitova, stal já. Byl jsem zde v pořadí třetím správcem.

Roku 1985 jsem tedy podepsal svou první pracovní smlouvu s Židovskou náboženskou obcí v Praze. Zároveň s tím jsem podepsal také smlouvu se Státním židovským muzeem, pod které v té době patřila synagoga v Golčově Jeníkově. Již v té době byla synagoga využívána jako depozitář Státního židovského muzea.

Pracovní náplň správce židovského hřbitova zahrnovala sečení trávy, údržbu dřevin a cest, zajišťování přístupu na hřbitov, denně umožnit přístup veřejnosti po telefonické domluvě a popřípadě hlásit škody na majetku neprodleně na Židovskou náboženskou obec v Praze.

Hned po skončení zimy a uschnutí travního porostu jsem celý hřbitov o rozloze 7 336 m² shrabal hráběmi – dřevěnými nebo železnými. Přitom jsem ještě odstraňoval náletové dřeviny a nežádoucí porost kolem náhrobních kamenů. Tento nežádoucí porost jsem svázel a následně ho spálil nebo kompostoval. Během roku jsem nejméně dvakrát kompletně celý

hřbitov posekal. Téměř jedna třetina hřbitova není zaplněna náhrobky. Posečenou trávu jsem následně sušil a uskladňoval na hřbitově. Jelikož jsem nepožíval žádnou sekačku, ale výhradně osvědčenou kosu a srp, tak toto seno bylo velmi kvalitní. To dokazuje i velký zájem o toto krmivo pro výkrm telat od zdejšího zemědělského družstva. Seno odváželi ze hřbitova koňským povozem přímo do jejich teletníku. Obdobným způsobem čištění jsem samozřejmě udržoval i okolí hřbitova.

Když byl hřbitov uzamčen, lidé z nejbližšího okolí mě znali, včetně pracovníků radnice a dokázali zájemcům o prohlídku poradit a odkázat je na mě. Každému jsem návštěvu umožnil, a pokud byl zájem i o historii hřbitova, rád jsem k této historii podal i patřičný výklad. Pravidelně každý rok židovský hřbitov navštěvovali i třetí a čtvrté ročníky místní základní školy.

Co se týče pracovní náplně v synagoze, tam jsem měl za úkol hlavně větrat, což bylo nezbytné a velmi důležité z důvodu uložených věcí na tomto místě. Dále sem spadal samozřejmě i úklid. I v době, kdy jsem v synagoze působil, tak tato budova nebyla veřejnosti přístupná z důvodu, že už tehdy fungovala jako již zmiňovaný depozitář. Byly a jsou zde uloženy veškeré náboženské textilie, například různé pláštíky a opony. V době mého působení, také probíhala rozsáhlá rekonstrukce, a i s ní byly spojeny všechny nejrůznější úklidové práce, které jsem zde vykonával.

V 80. letech minulého století jsi tedy převzal správcovství. Jak v uvedené době fungovalo financování těchto památek, především tedy židovského hřbitova? Byla to věc pouze Židovské obce v Praze nebo se zapojovalo a nějak přispívalo i město? Jaké práce se prováděly v této době na záchranu uvedené památky?

Na záchraně uvedených památek jsme se podíleli pouze sami. Co šlo, tak jsme společnými silami postavili, urovnali, opravili a očistili. Fungovala tedy pouze vlastní iniciativa a drobné práce jsem vždy dělal sám. Tak tomu bylo převážně zpočátku mého působení na židovském hřbitově, a tak to prováděli i mí předchůdci.

V této době přispívala určitou částkou Židovská obec. Nepochybně žádná vyloženě oprava památky, ale pouze nutné drobné opravy. Jednalo se například o opravu obvodové zdi, střechy márnice nebo přístřešku u vchodu na hřbitov.

Když došlo v roce 1993 k vandalismu, kdy nějakí mladíci svalili na zem asi 60 náhrobních kamenů, působil jsem v uvedené době i jako člen zastupitelstva ve městě Golčův Jeníkov. Navrhl jsem tedy zastupitelstvu, zda bychom se jako město nemohli podílet na

nějaké pomoci, ať finanční, tak i fyzické, přičemž bychom poškozené náhrobní kameny opravili. Tuto nabídku však Židovská obec odmítla a k dohodě nedošlo.

Z počátku jsem za vykonávanou práci dostával finanční ohodnocení ve výši 1 200 Kč za rok. Později bylo toto ohodnocení o něco vyšší. Nikdo jiný, než Židovská obec památky nefinancoval. Dokonce veškeré nářadí, které jsem k vykonávání dané práce potřeboval, jsem si musel pořídit a zaplatit sám. Mezi takové nářadí, které jsem používal tedy výhradně vlastní, patřila například kosa, hrábě nebo kolečko. Po nějaké době se mé ohodnocení zvedlo na 200 Kč na měsíc a později na 350 Kč měsíčně.

Synagoga byla placena zvlášť, protože v té době spadala po jinou instituci a zde byla finanční odměna o něco lepší. Po určité době, kdy synagoga přešla pod Židovskou obec, jsem uvažoval i o tom, že za nějaké rozumné peníze by se toto mohlo stát mým plnohodnotným zaměstnáním. Dělat tedy správce obou památek naplno, ale k tomu již nedošlo.

V té době sem do Golčova Jeníkova pravidelně jezdil zaměstnanec Židovské obce a s tím jsem se vždy na všem dohodl a on byl spokojen s mou prací na židovském hřbitově. Společný vztah nám klapal a vzájemná spolupráce vždy fungovala. Já jsem svou práci vykonával tak, jak si to Židovská obec představovala a všichni jsme byli spokojeni. Jednou za čas si pak tuto práci již zmiňovaný zaměstnanec Židovské obce přijel zkontrolovat. Jednalo se o moc příjemnou paní, kterou ale není potřeba konkrétně jmenovat.

Po odchodu této paní do důchodu to zpočátku pokračovalo ve stejném duchu. Bohužel během asi dvou let se vše změnilo a požadavky ze strany Židovské obce se začaly stupňovat. Měl jsem pravidelně podávat hlášení, kolikrát jsem na hřbitově přesně byl a co jsem tam přesně dělal. Tehdy to byla ta doba, kdy jsem se rozhodl, že skončím, že tohle přehnané papírování mi za tuhle práci, a především pak za finanční odměnu s ní spjatou, prostě už nestojí. Dvacet let jsem svou práci správce židovského hřbitova vykonával i bez papírů, vše bylo v naprostém pořádku a všichni nad míru spokojeni. Odešel jsem tedy v roce 2005, po dvaceti letech a skončil tak jako správce na židovském hřbitově.

Stav židovského hřbitova byl v té době velmi zachovalý. Byl jedním z nejzachovalejších židovských hřbitovů v Čechách. Od konce druhé světové války, přibližně od 50. let se hřbitov opravdu udržoval. Již od prvního správce, který na hřbitově působil, bylo vše v naprostém pořádku.

V synagoze jsem skončil v roce 1996, z důvodu požadovaného elektronického zabezpečení synagogy. V té době jsme neměli telefon, což byla podmínka pro tento požadavek, a tak jsem skončil.

Poté, co na synagoze proběhla poslední velká oprava, přestože jsem v té době již nepůsobil jako její správce, jsem byl pozvaný na její slavnostní znovuotevření. Pozván jsem byl vedením Židovského muzea, samotným rabínem. Tato rekonstrukce probíhala zvenku, ale i uvnitř na úložných prostorách a tak dále.

Změnila se nějak situace po sametové revoluci? Byla znát nějaká změna v chování státu k těmto památkám?

Ne, jelikož byly památky v Golčově Jeníkově udržované, tak jsme nebyli na řadě. Byly ostatní památky, které byly zanedbané a nacházely se v atraktivnějších a navštěvovanějších lokalitách, a ty měly přednost. Po změně režimu jsem tedy tady u nás žádné změny nepozoroval.

Taktéž jsem nezaznamenal změny ani v návštěvnosti. Nevidím žádný rozdíl do roku 1989 nebo po něm. Ten, koho takový druh památek zajímal, si cestu k nim vždy našel. Při této práci jsem ale samozřejmě musel dodržovat i kultovní předpisy. Přehled židovských nařízení, kdy se na hřbitov nemělo chodit, jsem vždy s předstihem písemně od Židovské obce obdržel.

Seznámil jsi se za dobu tvého správcování na židovském hřbitově s nějakými potomky jeníkovských Židů a hovořil si s nimi o minulosti jejich předků?

Ano, a dodnes si s nimi dopisuji, například přání k novému roku a tak.

Pan Roth, který byl posledním Židem v Golčově Jeníkově, mi řekl spoustu věcí, které se týkaly života v Terezíně a transportu tam. Pan Roth je posledním, kdo byl pohřben na zdejším židovském hřbitově. Má zde náhrobek a uloženou urnu. Dále také paní Schwarzová byla rodačkou z Golčova Jeníkova, která přežila.

Dále sem jezdil pan Margolius se svými dcerami a zetěm. Pan Margolius už bohužel zemřel, jednalo se samozřejmě o potomka, jehož předci jsou zde pohřbeni. Tedy přímo pohřbeného má zde pouze tatínka. Maminka bohužel musela do transportu a dodnes se neví, kde skončila. Byla tedy na zdejším židovském hřbitově na onen náhrobek pouze symbolicky dopsána. Je zde pohřbena také jeho sestra, která žila v Rakousku a zemřela v roce 1984. Na její přání byla poté její urna převezena na židovský hřbitov v Golčově Jeníkově a uložena do rodinného hrobu. To si po své smrti přál právě i pan Margolius. Aby bylo jeho jméno dopsáno na náhrobní kámen a byl tu pohřben společně s rodiči. Toto přání mu jeho rodina splnila. S jednou z jeho dcer jsem stále v kontaktu.

Na zdejší hřbitov jezdili i různé návštěvy, například návštěva z Ameriky, která zde hledala své předky. Tato rodina mě poté i zvala, abych je přijel do Ameriky navštívit. Dále zde byly návštěvy například i Izraele, Německa, Anglie, Brazílie nebo Austrálie. Hřbitov vyhledávali především jedinci, kteří pátrali a skládali dohromady svůj rodokmen, který je zavedl až sem. Mezi takovými byl dokonce vzdálený příbuzný pana Rotha se dvěma syny z Izraele.

Hřbitov byl vždy uzamčený, takže když sem přijela nějaká návštěva, musela se se mnou telefonicky spojit a já jsem vždy všechny návštěvy na hřbitov doprovodil. Společně jsme si o všem povídali. Když jsem věděl, že někdo přijede, předem jsem daný hrob vyhledal, abychom pak hned věděli, kam jít. V některých případech jsem zprostředkoval i různá setkání například s vedením města, kdyby si rodina přála například dohledat něco ve zdejších archivech.

Stejně tak jsem po domluvě doprovázel na prohlídku i školy a k tomu jim poskytl výklad. Případně jsem zodpověděl i různé dotazy k této historii.

Nějakou dobu jsem za své působnosti na židovském hřbitově vedl i knihu návštěv.

Teď bych měla jeden dotaz k současnosti, i když vím, že správce už neděláš, ale přesto máš k těmto památkám i nadále kladný vztah. V posledním desetiletí se na židovském hřbitově udělalo plno práce tedy oprav, jak to vidíš ty?

Co se týče náhrobních kamenů, co začali opravovat, tak to je víc než na jedničku. Tyto opravy považuji za opravdu dobrou a kvalitně odvedenou řemeslnickou práci. Opravené náhrobky teď vypadají opravdu pěkně.

Co se týče ostatní údržby, z toho mě bolí srdce, protože ta je opravdu pod psa. Když jsem skončil se správčovstvím na hřbitově, převzal po mně tuto práci můj nástupce. Jestli nástupce dělá správce dodnes, to nevím. Prvních pět let, kdy zde nový správce působil, byla jeho práce solidní. Jezdil sem skoro každý den a staral se. Posledních sedm nebo osm let to ale bohužel vypadá, jak když sem nikdo vůbec nechodí a nikdo se o památku nestará.

Další opravou, která na hřbitově proběhla, byla oprava obvodové zdi, která byla z části celá rozebraná. To opravili a dali zase dohromady. Zeď teď vypadá pěkně a je v naprostém pořádku.

Dalo by se pro židovský hřbitov do budoucna něco udělat? Například ji zpřístupnit veřejnosti?

Po více jak šedesátileté zkušenosti za mě rozhodne nezpřístupňovat. Židovský hřbitov v Golčově Jeníkově by podle mě měl zůstat nadále uzavřený. Pokud lidé, kteří by hřbitov chtěli navštívit, vědí, na koho se obrátit, mohou si domluvit schůzku a každý správce je určitě ochotný vyhovět a na požádání hřbitov otevře. Dále zde probíhají i dny otevřených dveří. Takto si myslím, že to všem vyhovuje a je to naprosto dostačující. Návštěvníci se mohou obrátit i na městský úřad. Existuje také pravidlo, že v sobotu se na hřbitov nesmí, takže pokud by si někdo naplánoval návštěvu hřbitova například na neděli, správce mu to jistě umožní.

V současné době je také možné si klíče od zdejšího židovského hřbitova vypůjčit na Městském úřadě v Golčově Jeníkově v rámci úředních dní a úředních hodin.

Nejdůležitější věc, která lze pro tuto památku udělat, je nalézt pořádného správce, který by se o památku staral a všemu se věnoval. Nutno bude opravit márnici i vchod na hřbitov. Taková poslední oprava proběhla v roce 1991.

Chtělo by tedy především sehnat peníze a následně firmu, která by tyto opravy zabezpečila. Obecně by bylo zapotřebí hřbitovu věnovat větší péči a rozhodně ho nechat uzavřen. To i z důvodu, že hlavně po jaru, kdy je zem měkká, je to zde nebezpečné, pokud s návštěvníky nejde doprovod. Hrozí pak například svalení náhrobku, což znám z vlastní zkušenosti.

Dalo by se stejně tak pro synagogu do budoucna něco udělat? Například ji zpřístupnit veřejnosti?

Synagogu zpřístupnit nelze, protože funguje jako již zmiňovaný depozitář. Nemělo by to pravděpodobně ani smysl, jelikož vše je uskladněno v ochranných obalech, a tak by nebylo ani nic vidět. Památka je stále pod Židovskou obcí a ta by ji mohla zpřístupnit jediné na nějaká výročí. Jak říkám, stejně by ale nebylo ani co vidět. Hlavně s tím, co je v synagoze uskladněno, to prostě ani nejde.

Objekt jako takový vypadá hezky. Samozřejmě potřebuje běžnou údržbu jako každá jiná budova. Ale opravdu se jedná pouze o údržbu běžnou. Vnitřek budovy je celý zaplněn zmíněnými exponáty.

Co ostatní zdejší památky, jako jsou budovy bývalých židovských škol?

Tyto budovy jsou v současné době již jen stavbami v osobním vlastnictví lidí, sloužící k trvalému bydlení.

Uvažovalo se někdy, že by se tyto budovy zachovaly jako historické památky?

Určitě se nikdy neuvažovalo, že by se tyto budovy zachovaly a dále vedly jako památky. Poté, co zanikla židovská škola, byla její budova v roce 1910 prodána v dražbě do soukromého vlastnictví. Pravděpodobně to probíhalo stejně i s budovou bývalé ješivy. Když byly školy zrušeny, tak tehdy nijak zvláště neřešilo, co s budovami bude. Nejčastěji se takové budovy předělaly na běžné bydlení, a i co já si pamatuji, tak budovy pak vždy sloužily k soukromým účelům bydlení. Po válce se sem již nikdo ze zdejších Židů nevrátil. I když některé rodiny nebo jedinci přežili, tak domů se nevrátili. Z velké většiny odešli do zahraničí. Tudíž nikdo neměl zájem tyto budovy zachovat ať už k tomu, k čemu dříve sloužily nebo jako památku.

Jak probíhala poslední návštěva z Izraele, kdy Golčův Jeníkov navštívil její velvyslanec?

Když mi švagr oznámil, že zdejší židovský hřbitov a synagogu navštíví izraelský velvyslanec, moje cesta vedla zkontrolovat místní hřbitov, abych viděl, v jakém je momentálně stavu. Posledních pár let se mně osobně nelíbí, jak židovský hřbitov vypadá a v jakém stavu se nachází. Šel jsem se tam tedy podívat a zjistil jsem, že tam jsou všude popadané větve, nejvíce u vchodu a je zde dost velký nepořádek. Upozornil jsem tedy vedení města, že do takového stavu hřbitova se žádná návštěva přivést nedá. Na to asi jeden nebo dva dny před návštěvou pracovníci města, hřbitov, především tedy ten vchod, uvedli do alespoň přijatelnějšího stavu.

Velvyslanec z Izraele tedy přijel a prohlídl si židovský hřbitov. Velmi se mu líbily opravené náhrobky. Potvrdil, že se zde hřbitovu věnuje a každý rok zde proběhne nějaká oprava. V současné době se takové opravy týkají právě restaurování náhrobních kamenů. Poté se velvyslanec přemístil do synagogy. Tam mu zaměstnanci Židovského muzea vše ukázali a podali k tomu také výklad. Výklad zahrnoval hlavně to, co a jak je v synagoze uskladněno a jak je toto místo zabezpečené, jak proti zničení, tak například i proti krádežím a vandalství. Velvyslanci se zde všechno moc líbilo. Zajímal se i o možné vystavení těchto zde uložených věcí, ale to bohužel v těchto podmínkách nelze. Synagoga stále funguje pouze jako sklad a ve zdejších prostorových podmínkách bohužel nelze uložené textilie vytahovat a ukazovat veřejnosti.

Velvyslanec se poté rozloučil a pokračoval dále ve své cestě a prohlídkách po okolí, jelikož měl svůj program opravdu nabitý. Loučil se se slibem, že se do Golčova Jeníkova jednou určitě vrátí.

Se švagrem se v současnosti i nadále o historii zajímáme. K různým příležitostem a výročí připravujeme tematické výstavy. Letos nás čeká například výročí 150 let od založení hasičského sboru v Golčově Jeníkově. Společně se podílíme i na stálé expozici města Golčův Jeníkov, která je umístěna v horní části Golzovy tvrze. Bohužel je tam špatný přístup pro starší lidi, protože se do horního patra jde po úzkých točitých, dřevěných schodech. Nynější vedení města přislíbilo, že se místo této expozice do budoucna snad změní a naleznou se lepší prostory.

Příloha 16 - Rozhovor č. 2

Zpracovaný rozhovor s panem Jiřím Brožem, Dis., zástupcem starosty města Golčův Jeníkov.

Jaká je spolupráce mezi vlastníkem, Židovskou obcí, židovských památek v našem městě a městským úřadem?

Vlastníkem židovských památek v Golčově Jeníkově je Židovská obec v Praze, Maiselova 250/18, Praha 1. Město Golčův Jeníkov s Židovskou obcí dlouhodobě spolupracuje, zejména se finančně podílí při záchraně historicky cenných náhrobků na židovském hřbitově, který je mimořádně významnou kulturní památkou přesahující rámec regionu. Nachází se na západním konci města, necelý kilometr od náměstí, v sousedství nově zbudovaného silničního obchvatu. Nejstarší náhrobní kameny jsou z konce 17. století, pohřbívat se zde přestalo před druhou světovou válkou. Na ploše hřbitova se nachází více než 1000 náhrobků, mezi nimi mj. tři tumby rabínů. Dále jsou zde pohřbeni např. členové nobilitované rodiny Goldreich von Bronneck. Jednoduchá obřadní síň proti vstupní bráně byla postavena v letech 1871-1872. Hřbitov spolu s náhrobními nápisy představuje významný doklad židovského osídlení, dokumentuje historii místní, dnes již neexistující židovské obce, osudy konkrétních osob a židovských rodin. Vzhledem k mizivému množství dochovaných listinných archiválií je jeho význam o to větší a snaha o záchranu náhrobků důležitější.

V důsledku holocaustu nebyl hřbitov od II. světové války prakticky udržován, jeho objekty postupně chátraly, podléhaly erozním vlivům a samozřejmě též i násilným devastacím a rozkládání.

Jak se podílí město Golčův Jeníkov, popř. jiné instituce (pokud je Vám známo – včetně dotací z Evropské unie) mimo vlastníka na obnovu nebo udržování židovského hřbitova a dalších židovských památek v naší obci?

V letech 2007-2009 se s finanční podporou města a Kraje Vysočina podařilo z větší části opravit pobořenou kamennou ohradní zeď a v r. 2010 mohlo být poprvé přistoupeno k tolik potřebným záchranným pracím na náhrobcích. Mnoho z těch, které se na hřbitově dochovaly, jsou totiž v současné době stále ještě vážně poškozené, a to jak erozí, tak i dřívějším vandalismem. Považujeme za opravdu velký úspěch, že se část těch nejhroženějších náhrobků podařilo v letech 2010-2017 v rámci I. – VIII. etapy prací opravit a restaurovat, v započatých pracích je však žádoucí i nadále pokračovat.

Proto Židovská obec v Praze, prostřednictvím své správy nemovitostí Matana a.s., která je na území ČR zodpovědná za téměř 200 židovských hřbitovů, desítky synagog a mnoho dalších objektů, využila v roce 2019 dotačního titulu obnovy památek Kraje Vysočina, kde může činit příspěvek kraje až 40 % celkových nákladů obnovy. Jeho poskytnutí je však podmíněno 50 % povinným podílem vlastníka a 10 % příspěvkem místní obce. Židovská obec pro rok 2019 plánuje záchranné práce na náhrobcích ve finančním rozsahu alespoň 420 000 Kč, což znamená spoluúčast Města Golčův Jeníkov ve výši 42000 Kč.

Zastupitelstvo města Golčův Jeníkov proto na svém zasedání dne 28/2/2019 (usnesení číslo 025/2019) schválilo finanční příspěvek pro společnost MATANA a.s., Malá Štupartská 1/646, Praha 1, IČ: 41691211 ve výši 42.000,- Kč na projekt „Pokračování záchranných prací na náhrobcích, jejich oprava, konzervace a restaurování-IX. roční etapa“ (židovský hřbitov v Golčově Jeníkově).

Přináší pro město Golčův Jeníkov pozitivní ohlasy nebo prospěch spolufinancování těchto památek?

Spolufinancování údržby těchto památek městu žádný prospěch nepřináší, přesto považuji za správné se na údržbě památek v našem městě podílet. Byla by škoda je nechat zchátrat.

Lze si prohlédnout tyto památky, má správce židovského hřbitova pouze židovská obec nebo někdo za město Golčův Jeníkov?

Město Golčův Jeníkov svého správce židovského hřbitova nemá. Správce má pouze židovská obec. Na městském úřadě jsou však k dispozici klíče od židovského hřbitova a je tedy možné si je zapůjčit a židovský hřbitov si prohlédnout. Má to však své nedostatky, např. o víkendech nejsou klíče k dispozici, dále se domnívám, že by bylo lepší, aby návštěvníci židovského hřbitova jej navštěvovali v doprovodu.

S židovskou synagou je to ještě horší, ta je pro veřejnost uzavřena zcela, před nedávnem jsem se přes Židovské muzeum v Praze pokoušel domluvit prohlídku synagogy pro žáky ZŠ, ale žádost byla zamítnuta.

Je ze strany města Golčův Jeníkov aktivní propagace a informace o těchto památkách, jakou formou?

Město Golčův Jeníkov má na svých webových stránkách odkaz na významné památky, mezi které samozřejmě patří i židovský hřbitov. U spousty památek však chybí bližší popis, mimo jiné, bohužel, i u židovského hřbitova. V současné době uvažujeme o inovaci webových stránek a jistě by bylo záhodno doplnit i popis ke zbývajícím památkám v našem městě. Další propagace probíhá, resp. probíhala, formou různých letáčků, které byly k dostání v Galerii na Tvrzi, v informačním centru v Lanete a na městském úřadě. Bohužel činnost Galerie na Tvrzi byla na podzim roku 2018 ukončena a s informačním centrem v Lanete v posledních letech město moc nekomunikovalo, takže v současné době jsou zbylé letáčky k dostání již jen na MěÚ. Propagační materiály o našem městě a k místním památkám jsou tedy v současné době potřeba doplnit.

Dalším krokem k větší propagaci by mělo být vybudování nového informačního centra. Toto bylo bývalým vedením města plánováno v Komunitním centru, které má v našem městě vybudovat Kraj Vysočina. Jeho výstavba je však do současné doby nejistá, záleží na získání dotace z programu rozvoje sociálních služeb. Pokud by k výstavbě Komunitního centra nedošlo, případně pokud bude stavba z finančních důvodů zmenšena, což by se zřejmě dotklo i informačního centra, uvažujeme o vybudování informačního centra, např. v Goltzově Tvrzi. Zde by poté mohly být k zapůjčení i klíče od židovského hřbitova.

Má město Golčův Jeníkov stálou expozici dějin města včetně židovského osídlení, nebo se jedná o jednotlivé expozice k nějakým významným událostem?

Město Golčův Jeníkov žádnou expozici dějin města nemá.

Máme ve městě kronikáře, který dokumentuje historii i současnost těchto míst pro město?

Ano, máme kronikářku, kterou je paní Mgr. Marie Jiroušková, bývalá ředitelka ZŠ Golčův Jeníkov.

Jsou z Vašeho pohledu tyto památky lákadlem pro turistický ruch našeho města?

Osobně jsem již několikrát různé skupinky turistů k židovským památkám navigoval, tedy svým způsobem lákadlem jsou. Pokud by byly veřejnosti přístupné, pak věřím, že by přilákaly mnohem více turistů.

V nedávné době zde byla i návštěva z Izraele, jak probíhala a s jakým ohlasem z izraelské strany?

Ano, naše město navštívil velvyslanec Státu Izrael, který si zde prohlédl židovské památky. Bohužel více informací k této návštěvě nemám. Obratě se na bývalé vedení města, bývalý pan starosta a místostarosta se s velvyslancem setkali.

Nepamatujete si další významné návštěvy těchto památek v našem městě?

O žádné další významné návštěvě židovských památek v našem městě nevím.

Objevují se také problémy s těmito kulturními objekty?

V minulosti se objevilo několik útoků vandalů na židovském hřbitově a pamatuji si i několik krádeží mědi na synagoze. V současné době o žádných útocích nevím. Město s těmito kulturními objekty žádné problémy nemá, vzhledem k tomu, že není jejich vlastníkem.

Má město Golčův Jeníkov např. v územním plánování problémy s rozvojem, když je židovský hřbitov chráněná kulturní památka?

Město s rozvojem v souvislosti s kulturními památkami žádné problémy nemá. Vzhledem k umístění židovského hřbitova se v jeho okolí s žádnou výstavbou nepočítá. V těsné blízkosti hřbitova stojí firma Ecopaint, před hřbitovem se v současné době buduje vodovodní přivaděč do Římovic a žádný problém s tím není.

Příloha 17 - Rozhovor č. 3

Zpracovaný rozhovor s bývalým starostou města Golčův Jeníkov panem Mgr. Vlastimilem Maruškem.

V nedávné době zde byla návštěva z Izraele, jak tato návštěva probíhala a s jakým ohlasem z Izraelské strany?

Velvyslanec Izraele v ČR Daniel Meron navštívil Golčův Jeníkov dne 18/1/2018 od 13:00 hod do 14:00 hod. Návštěva probíhala za mimořádných bezpečnostních opatření. Hlavním důvodem, proč pan velvyslanec navštívil Jeníkov, bylo to, že zde na židovském hřbitově odpočívají předkové jeho manželky. Tento hrob jsme našli a pan velvyslanec u něj strávil chvíli v tichu. Zajímaly ho také další židovské památky. Proto jsme si přizvali pana Kratochvílu a pana Ronovského, kteří představili židovskou čtvrť, kterou jsme následně také navštívili. Podívali jsme se i dovnitř synagogy na největší sbírku aškenázských textilií. Pana velvyslance velice zaujalo, proč lépe nenabídneme turistům tak ucelený soubor památek, který je v Golčově Jeníkově k dispozici. Vyjádřil také ochotu nám pomoci s případným získáváním prostředků a zajištěním propagace.

Jednalo se o velmi příjemnou návštěvu.

KUJIP01F2705

FOND VYSOČINY

PROGRAM „PAMÁTKY 2019“

3315/19

SMLOUVA O POSKYTNUTÍ DOTACE

uzavřená na základě dohody smluvních stran nikoliv na úkor ochrany kterékoliv ze smluvních stran ve smyslu § 1746 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“)

ID FV02718.0017

Čl. 1

Smluvní strany

Kraj Vysočina

se sídlem: Žižkova 57, 587 33 Jihlava
IČO: 70890749
zastoupený: MUDr. Jiřím Běhounkem, hejtmánem kraje
k podpisu smlouvy pověřena: Ing. Jana Fischerová, CSC., náměstkyně hejtmána (dále jen „Kraj“)
bankovní spojení: Sberbank CZ, a. s. Jihlava
číslo účtu: 4050005211/6800
variabilní symbol: 027180017

a

Židovská obec v Praze

se sídlem: Maiselova 18, 110 00 Praha 1
IČO: 00445258
zastoupená na základě zvláštní plné moci společností **Matana a.s.**
se sídlem: Malá Štupartská 646/1, 110 00 Praha 1
zastoupenou: Ing. Mojmírem Malým, členem představenstva
IČO: 41691211
(dále jen „Příjemce“)
bankovní spojení: Česká spořitelna a.s.
číslo účtu: 1936566399/0800

Čl. 2

Účel smlouvy

Účelem této smlouvy je poskytnutí účelové veřejné finanční podpory z Fondu Vysočiny (dále jen „dotace“) na realizaci projektu „Golčův Jeníkov, židovský hřbitov – restaurování náhrobků“, rejstř. č. památky 19367/6-140, blíže specifikovaného v žádosti o poskytnutí dotace, která tvoří nedílnou součást této smlouvy jako Příloha č. 1 (dále jen „projekt“).

Čl. 3

Závaznost návrhu

- 1) Doba platnosti tohoto návrhu smlouvy je omezena na 30 kalendářních dnů od prokazatelného doručení návrhu této smlouvy Příjemci.

- 2) Pokud tento návrh smlouvy nebude Příjemcem akceptován a podepsaný doručen na adresu **odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, Krajský úřad Kraje Vysočina, Žižkova 57, 587 33 Jihlava** nebo v tomto termínu příjemce nepožádá o prodloužení termínu, návrh smlouvy zaniká a nárok na dotaci nevznikne.

Čl. 4 Závazek Příjemce

- 1) Příjemce dotaci za podmínek stanovených v této smlouvě přijímá a zavazuje se, že bude projekt realizovat svým jménem, na svou vlastní odpovědnost, v souladu s právními předpisy a podmínkami této smlouvy.
- 2) Příjemce se zavazuje vrátit dotaci do 15 kalendářních dnů ode dne, kdy Kraji písemně sdělí, že u projektu, který byl zrealizován, nebude nadále plnit podmínky dané touto smlouvou (udržitelnost, archivace, povinnost umožnit kontrolu,...) na účet uvedený v záhlaví této smlouvy.

Čl. 5 Dotace

- 1) Kraj poskytuje Příjemci na projekt dotaci ve výši **160 000 Kč** (slovy: Jedno sto šedesát tisíc korun českých).
- 2) Pro účely této smlouvy se rozumí:
- a) **Celkové náklady projektu** (objem projektu) jsou náklady tvořené součtem dotace a vlastním podílem Příjemce.
 - b) **Vlastní podíl Příjemce** jsou prostředky, které jsou tvořeny vlastními prostředky Příjemce.

Celkové náklady projektu	420 000 Kč
Výše dotace v Kč	160 000 Kč
Výše dotace v %	38,1% z celkových nákladů na projekt
Vlastní podíl Příjemce v %	61,9% z celkových nákladů na projekt
Vlastní podíl Příjemce v Kč	260 000 Kč

- 3) Výše dotace uvedená v Čl. 5. odst. 1 této smlouvy je maximální. Pokud skutečné celkové náklady projektu překročí celkovou výši nákladů projektu uvedenou v tabulce v odst. 2, uhradí Příjemce částku tohoto překročení z vlastních zdrojů. Pokud budou skutečné celkové náklady projektu nižší než výše celkových nákladů projektu uvedených v tabulce v odst. 2, výše dotace uvedená v odst. 1 zůstane nezměněna pouze v případě, kdy bude vlastní podíl příjemce stále tvořit minimální procentní hodnotu uvedenou ve výzvě k předkládání projektů (tj. 60%), v ostatních případech bude částka dotace úměrně snížena tak, aby byl vždy dodržen vlastní podíl příjemce uvedený v závorce výše.
- 4) Dotace je veřejnou finanční podporou ve smyslu zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů, a vztahují se na ni všechna ustanovení tohoto zákona.

- 5) Dotace na projekt je slučitelná s podporou poskytnutou z rozpočtu jiným územních samosprávných celků, státního rozpočtu, strukturálních fondů Evropské unie nebo jiných fondů, pokud to pravidla pro poskytování těchto dotací nevylučují. Dotaci nelze poskytnout na akci při obnově kulturní památky, která je podpořena finančním příspěvkem v rámci Programu záchrany architektonického dědictví MK, Programu regenerace městských památkových rezervací a zón MK a Programu restaurování movitých kulturních památek MK. Souběh dotace z několika programů Fondu Vysočiny či dalších dotačních titulů Kraje na realizaci jednoho projektu není možný. Výše poskytnutých dotací na projekt však v takovém případě nesmí přesáhnout 100 % celkových nákladů na projekt.

Čl. 6

Způsob poskytnutí dotace

Dotace bude poskytnuta jednorázově bankovním převodem na účet Příjemce, a to nejpozději do 60 kalendářních dnů ode dne včasného, řádného a prokazatelného doručení závěrečné zprávy dle Čl. 8 písm. f) této smlouvy. V případě, že závěrečná zpráva nebude ani po případné výzvě předložena v souladu s Čl. 8 písm. f) této smlouvy, nárok na vyplacení dotace bez dalšího zaniká.

Čl. 7

Podmínky použití dotace

- 1) Příjemce je oprávněn čerpat dotaci k realizaci projektu a povinen projekt zrealizovat nejpozději do **15. listopadu 2019**. Příjemce je oprávněn čerpat dotaci k realizaci projektu a povinen projekt zrealizovat nejdříve ode dne 1. 1. 2019 nejpozději však do 15. 11. 2019. Pouze v tomto období mohou vznikat uznatelné náklady na realizaci projektu.
- 2) Čerpáním dotace se pro účely této smlouvy rozumí úhrada celkových nákladů souvisejících s realizací projektu, které nejsou touto smlouvou označeny jako náklady neuznatelné. Celkové náklady projektu ve skutečné výši musí být vyúčtovány, uhrazeny a promítnuty v účetnictví Příjemce nejpozději do dne uvedeného v Čl. 7 odst. 1 této smlouvy.
- 3) Neuznatelné náklady projektu jsou:
 - a) náklady na vlastní daně a daň z přidané hodnoty (platí pro plátce DPH, pokud má u zdanitelných plnění přijatých v souvislosti s financováním daného projektu nárok na odpočet daně z přidané hodnoty – v plné výši nebo krácený nebo v poměrné výši);
 - b) náklady na modernizaci a jiné úpravy kulturní památky prováděné pouze v zájmu jejího vlastníka (zateplování, elektroinstalace, voda, plyn, nové dispoziční změny, zřízení obytných podkroví apod.);
 - c) pořízení průzkumů (stavebně historického, restaurátorského, mykologického,....) a projektové dokumentace;
 - d) výkon stavebního dozoru, úhrada správních poplatků, výdaje na publicitu.
- 4) Uznatelné náklady projektu jsou:
 - a) platy a ostatní osobní výdaje (práce spojená s obnovou věci) vč. povinného pojistného placeného zaměstnavatelem;
 - b) nákup materiálu, opravy a udržování, ostatní nákupy jinde nezařazené, nákup služeb (obnova věci).
 - c) náklady spojené s provedením záchranného archeologického výzkumu ve výši max. 40% celkových nákladů na obnovu kulturní památky uvedených v žádosti (týká se

právnických osob a fyzických osob, při jejichž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu).

- 5) V případě, že dojde k rozporu mezi Čl. 7 odst. 3) této smlouvy a Přílohou č. 1 této smlouvy, použijí se přednostně ustanovení Čl. 7 odst. 3) této smlouvy. Pokud dojde k vzájemnému rozporu mezi Čl. 7 odst. 3) a odst. 4) této smlouvy, případně nebudou některé náklady uvedeny v těchto ustanoveních, platí, že se jedná o náklady neuznatelné.
- 6) Vymezení neuznatelných a uznatelných nákladů dle Čl. 7 odst. 3) a odst. 4) této smlouvy vychází z definic jednotlivých položek druhového třídění rozpočtové skladby uvedených ve vyhlášce Ministerstva financí č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě.

Čl. 8

Základní povinnosti Příjemce

Příjemce se zavazuje:

- a) dotaci přijmout,
- b) realizovat projekt při dodržování této smlouvy a respektování zásad zdravého finančního řízení, zejména efektivnosti a hospodárnosti,
- c) vést účetnictví v souladu s obecně platnými předpisy, zejm. zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o účetnictví“), a **zajistit řádné a oddělené sledování dotací poskytnutých na projekt a celkových nákladů na projekt** (např. analytickým účtem, účetním znakem, střediskem, činností, ORGem apod.). Pokud Příjemce nevede účetnictví podle zákona o účetnictví, je povinen vést daňovou evidenci podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, rozšířenou tak, aby příslušné doklady vztahující se k dotaci splňovaly náležitosti účetního dokladu ve smyslu § 11 zákona o účetnictví, aby předmětné doklady byly správné, úplné, průkazné, srozumitelné, vedené v písemné formě chronologicky a způsobem zaručujícím jejich trvalost a aby uskutečněné výdaje byly v daňové evidenci sledovány odděleně **ve vztahu k projektu** (na dokladech musí být jednoznačně uvedeno, že se vážou k projektu). Příjemce odpovídá za řádné vedení a viditelné označení **prvotních účetních dokladů** prokazujících celkové náklady projektu (faktury, výdajové pokladní doklady, paragony, účtenky apod.) uvedením **„spolufinancováno z Fondu Vysočiny ID FV02718.0017“**.
- d) zajistit, aby do celkových nákladů na projekt nebyly zahrnuty náklady na vlastní daně, (vyjma daní z mezd a odměn zaměstnanců, pokud jsou mzdové a ostatní osobní náklady touto smlouvou definovány jako uznatelné). Všechny náklady musí být kalkulovány bez daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) v případě, kdy Příjemce je jejím plátcem. Výjimkou jsou pouze takové náklady, u nichž Příjemce nemůže uplatnit odpočet DPH na vstupu podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů. V takovém případě může Příjemce dotaci využít i na finanční krytí takové DPH, která je účtována jako náklad. (V případě aplikace režimu přenesení daňové povinnosti ve smyslu § 92e zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, uhradit DPH nejpozději do 15. 11. 2019. Úhradou DPH je v tomto případě myšlen převod na účet příslušného Finančního úřadu nebo na zvláštní účet Příjemce, zřízený speciálně pro účely daňových záloh,
- e) prokázat úhradu celkových nákladů projektu, a to buď výpisem ze svého bankovního účtu (možno i výpisem z elektronického bankovníctví) nebo svými pokladními doklady,
- f) doručit Kraji finanční vypořádání dotace na formuláři závěrečné zprávy, jejíž vzor je umístěn na www.kr-vysocina.cz/edotace nebo www.fondvysočiny.cz, a to nejpozději do **22. listopadu 2019**. Přílohou formuláře závěrečné zprávy dále musí být:

- fotodokumentace zrealizovaného projektu,
 - kopie označených účetních dokladů o výši celkových nákladů projektu a jejich úhradě,
 - zápis z výkonu dozoru obecního úřadu s rozšířenou působností z hlediska státní památkové péče,
 - kopie záznamů prokazujících zaúčtování a oddělené sledování celkových nákladů projektu dle Čl. 8 písm. c), např. výpisy z účetních knih, apod."
 - doklad o úhradě povinné spoluúčasti obce, na jejímž katastrálním území se památka nachází
- g) umožnit kontrolu v souladu s Čl. 9 této smlouvy,
- h) po dobu, kdy je Kraj oprávněn provádět kontrolu dle Čl. 9 odst. 2 této smlouvy, archivovat následující podkladové materiály:
- tuto smlouvu,
 - originály dokladů, prokazujících celkové náklady projektu (faktury, paragony, účtenky, výdajové pokladní doklady apod.), jejich úhradu a zaúčtování,
 - prostou kopii závěrečné zprávy včetně všech příloh,
- i) zajistit publicitu v souladu s Čl. 10 této smlouvy,
- j) zajistit udržitelnost projektu v souladu s Čl. 11 této smlouvy,
- k) vrátit na účet uvedený v záhlaví této smlouvy celou částku dotace v případě, že dojde do doby uplynutí doby udržitelnosti dle Čl. 11 smlouvy k přeměně nebo zrušení příjemce s likvidací (§ 10a odst. 5 písm. k) zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů), bez předchozího souhlasu Kraje, a to do 15 kalendářních dnů ode dne rozhodnutí příjemce o přeměně nebo zrušení s likvidací.

Čl. 9 Kontrola

- 1) Kraj je oprávněn provádět kontrolu plnění této smlouvy a finanční kontrolu ve smyslu zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „kontrola“).
- 2) Kraj je oprávněn provádět kontrolu v průběhu realizace projektu i po jeho dokončení, a to po dobu deseti let počítaných od 1. ledna roku následujícího po roce, v němž měla být splněna poslední z povinností stanovených Čl. 8 písm. a) – písm. f) a písm. i) – písm. k) této smlouvy.
- 3) Příjemce je povinen poskytnout součinnost při výkonu kontrolní činnosti dle Čl. 9 této smlouvy.

Čl. 10 Publicita

- 1) Příjemce je povinen v případě informování sdělovacích prostředků o projektu uvést fakt, že projekt byl podpořen Krajem.
- 2) Příjemce dotace je povinen prezentovat Kraj v následujícím rozsahu:
 - Příjemce umístí na kulturní památku tabulku s nápisem „Kraj Vysočina podpořil obnovu kulturní památky“, a to až do ukončení doby realizace projektu.
- 3) „Logotyp Kraje Vysočina“ je ochrannou známkou, která požívá ochrany podle zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb. o soudech,

soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách), ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 11 Udržitelnost projektu

Příjemce je povinen nakládat po dobu tří let ode dne nabytí platnosti této smlouvy s veškerým majetkem podpořeným v rámci projektu dle této smlouvy v souladu se zaměřením projektu, s péčí řádného hospodáře a nezatěžovat tento majetek ani jeho část žádnými věcnými právy třetích osob, včetně zástavního práva bez vědomí a předchozího písemného souhlasu Kraje. Příjemce nesmí majetek podpořený z poskytnuté dotace po dobu tří let od nabytí platnosti této smlouvy převést na jinou osobu. Po stejnou dobu nesmí Příjemce majetek či jeho část podpořenou z dotace prodat, pronajmout či darovat bez vědomí a předchozího písemného souhlasu Kraje.

Čl. 12 Důsledky porušení povinností Příjemce

- 1) V případě, že se Příjemce dopustí porušení rozpočtové kázně ve smyslu zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, bude postupováno dle ustanovení tohoto zákona.
- 2) V případě že dotace ještě nebyla vyplacena, smlouva bez dalšího zaniká, a to ke dni rozhodnutí příjemce o přeměně nebo zrušení s likvidací, pokud nebylo mezi smluvními stranami dodatkem této smlouvy dohodnuto jinak.

Čl. 13 Závěrečná ujednání

- 1) Tato smlouva nabývá platnosti dnem podpisu oprávněnými zástupci obou smluvních stran a účinnosti dnem uveřejnění v informačním systému veřejné správy - Registru smluv.
- 2) Smluvní strany se dohodly, že zákonnou povinnost dle § 5 odst. 2 zákona č. 340/2015 Sb., o zvláštních podmínkách účinnosti některých smluv, uveřejňování těchto smluv a o registru smluv (zákon o registru smluv) splní Kraj.
- 3) V případě rozporu mezi Čl. 5 odst. 1 a odst. 2 a Přílohou této smlouvy se použijí ustanovení Čl. 5 odst. 1 a odst. 2 této smlouvy.
- 4) Kontaktní osobou Kraje oprávněnou a povinnou poskytovat Příjemci veškerou nezbytnou součinnost dle této smlouvy je Jaroslava Panáčková, tel. 724 650 147, email: panackova.j@kr-vysocina.cz.
- 5) Jakékoli změny této smlouvy lze provádět pouze formou písemných postupně číslovaných dodatků na základě dohody obou smluvních stran s výjimkou změny Čl. 1 a Čl. 13 odst. 3 této smlouvy. Změnu identifikačních údajů Příjemce uvedených v Čl. 1 této smlouvy je oprávněn provést Příjemce jednostranně s tím, že tuto změnu je povinen oznámit Kraji. Změnu Čl. 13 odst. 3 této smlouvy je oprávněn provést Kraj jednostranně s tím, že tuto změnu je povinen oznámit Příjemci. Změny v realizaci projektu uvedené ve Čl. 2 této

smlouvy, které zásadním způsobem mění zaměření projektu, blíže specifikovaného v žádosti o poskytnutí dotace, není možné povolit.

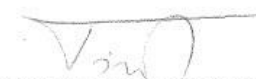
- 6) Vztahy touto smlouvou neupravené se řídí příslušnými ustanoveními občanského zákoníku.
- 7) Vzhledem k veřejnoprávnímu charakteru Kraje Příjemce výslovně prohlašuje, že je s touto skutečností obeznámen a souhlasí se zveřejněním celého textu smlouvy včetně podpisů. Smluvní strany se zavazují, že obchodní a technické informace, které jim byly svěřeny druhou stranou mimo text této smlouvy, nezpřístupní třetím osobám bez písemného souhlasu druhé strany a nepoužijí tyto informace k jiným účelům, než je plnění podmínek této smlouvy.
- 8) Tato smlouva je sepsána ve dvou vyhotoveních, z nichž jedno je určeno pro Kraj a druhé pro Příjemce. Každá ze smluvních stran obdrží po jednom vyhotovení smlouvy.
- 9) Smluvní strany prohlašují, že tato smlouva byla sepsána na základě pravdivých údajů, podle jejich svobodné a vážné vůle, a na důkaz toho připojují své vlastnoruční podpisy.
- 10) Nedílnou součástí této smlouvy je:
Příloha č. 1 - Žádost o poskytnutí dotace ze dne 13. 2. 2019.
- 11) O poskytnutí dotace dle této smlouvy rozhodla Rada Kraje Vysočina dne 16. 4. 2019 usnesením č. 0648/12/2019/RK.

V PRAZE dne 20. 5. 2019

V Jihlavě dne 07. 06. 2019

.....
Ing. Mojmir Malý
člen představenstva

MATANA s.r.o.
Mláta Stupavská 1/646
110 00 PRAHA 1

.....
Ing. Jana Fischerová, CSc.,
náměstkyně hejtmána

Kraj Vysočina
Žižkova 57, 587 33 Jihlava

ŽÁDOST O POSKYTNUTÍ DOTACE Z FONDU VYSOČINY

Evidenční číslo (žadatel nevyplňuje)	<i>FV 02718-0017</i>
Kód elektronické žádosti (po finálním vyplnění žádosti klikněte na „Odeslat data“ v záhlaví formuláře)	FV02718-13_02_19-127
Název programu	PAMÁTKY 2019
Název projektu	Golčův Jeníkov - židovský hřbitov
Podprogram	Obnova památek
Identifikační údaje žadatele	IČO: 41691211
	Přesný název: Matana a.s.
	Právní forma: Právní osoba - obchodní společnost
	Ulice, čp: Malá Štupartská 646/1
	Obec: Praha 1
	PSČ: 11000
	Sídlo pošty: Praha 1
	Název banky: Česká spořitelna, a.s.
Číslo účtu: 1936566399	
Statutární zástupce žadatele <i>V případě, kdy pro právní úkon podání žádosti je nutné více osob, uvednou se všechny tyto osoby</i>	Titul: Ing.
	Jméno: Mojmír
	Příjmení: Malý
	Funkce: člen představenstva
Statutární zástupce žadatele <i>V případě, kdy pro právní úkon podání žádosti je nutné více osob, uvednou se všechny tyto osoby</i>	Titul:
	Jméno:
	Příjmení:
	Funkce:
Statutární zástupce žadatele <i>V případě, kdy pro právní úkon podání žádosti je nutné více osob, uvednou se všechny tyto osoby</i>	Titul:
	Jméno:
	Příjmení:
	Funkce:

Žádost zpracoval (kontaktní osoba projektu)	Jméno: Mojmír
	Příjmení: Malý
	Email: m.maly@matana.cz
	Tel.: 604234136
Identifikační údaje zřizovatele (vyplní jen žadatel, pokud je příspěvkovou organizací zřizovanou obcí)	Přesný název:
	IČO:
	Název banky:
	Číslo účtu:
1. Lokalizace projektu <i>Uvedte v jaké obci bude projekt realizován (název obce včetně okresu); v případě, že bude realizace projektu probíhat na území více obcí, tak je vypište nebo v případě dopadu na větší území uveďte vyšší administrativní jednotku (např. obvod ORP, okres, celý kraj)</i>	Židovský hřbitov se nachází v obci (městě) Golčův Jeníkov, okr. Havlíčkův Brod na pozemku parc.č. 1432 v k.ú. Golčův Jeníkov, na západním okraji města, bez čp. , nemovitá kulturní památka rejstř.č. ÚSKP ČR : 19367/6-140.
2. Odůvodnění projektu a jeho cíle <i>Popište co vás k podání žádosti vede; jaká je výchozí situace, jaký problém chcete vyřešit; co tím chcete dosáhnout, jaké jsou cíle projektu - co chcete zlepšit, zkvalitnit...</i>	Žádost je podávána z důvodu nedostatku vlastních finančních prostředků (Židovská obec v Praze je v rámci ČR zodpovědná za stav více než 180 židovských hřbitovů a mnoha desítek dalších objektů nejrůznější velikosti) a z důvodu vážného havarijního stavu náhrobků (důsledek eroze a mechanického poškození dřívějším vandalismem), z nichž většina představuje mimořádně hodnotná kamenosochařská díla a díky epitafům často jediný zdroj informací o pohřbených osobách, příslušnicích zaniklé místní židovské komunity.

<p>3. Popis projektu <i>Popište co konkrétně bude obsahem projektu; co chcete pořizovat, budovat, vylepšovat, organizovat atp.; v jakém množství a rozsahu - uveďte základní parametry projektu (kolik, čeho)</i></p>	<p>Židovské památky byly v minulosti postiženy daleko většími ztrátami, než kterýkoliv jiný památkový fond. Nejvíce památek bylo zničeno, nebo poškozeno za nacistické okupace a za následujících 40 let komunistického režimu. V poválečném období nejenže byla péči o židovské památky věnována minimální pozornost, ale naopak byly často bezdůvodně a zbytečně likvidovány. Židovská obec v Praze se dlouhodobě snaží tento stav napravit, práce však pro nedostatek financí postupují příliš pomalu. Program obnovy památek kraje Vysočina může být v tomto směru významnou podporou. Podrobný popis stavu objektu, návrhu postupu obnovy včetně použitých materiálů, technologií apod. je uveden v přiloženém materiálu – návrh na restaurování náhrobků z 2.10. 2006, který zpracoval restaurátor Jan Brabec. Záchranné práce na náhrobcích probíhají v postupných ročních etapách nepřetržitě od r. 2010, tzn. že v r. 2017 byla realizována VIII. etapa. V r. 2018 se pro nedostatek financí neuskutečnily práce žádné. Zamýšlená IX. etapa by na doposud provedené práce bezprostředně navázala. Věcný a finanční rozsah je zřejmý z přiloženého rozpočtu a zahrnuje záchranné práce na náhrobcích poškozených v období 1939-1989 vlivem vandalizmu, rozkrádání a erozních vlivů. V r. 2019 by se práce týkaly 50 náhrobků očíslovaných ve shodě se hřbitovním plánem. Památka je veřejnosti kdykoliv volně přístupná, vstup je regulován pouze případným doprovodem našeho místního správce.</p>
<p>4. Cílové skupiny projektu <i>Popište komu realizace projektu pomůže; jaký to bude mít pro ně konkrétní přínos, jak to zlepší jejich podmínky atp.</i></p>	<p>Realizace projektu pomůže především záchraně památky samotné. Jedná se o jednu z mála fyzicky dochovaných připomínek místního židovského osídlení. Náhrobky jsou hodnotnými kamenosochařskými díly a náhrobní epitafy zároveň představují cenný "kamenný archiv", obsahující jinde nedochovaná osobní data pohřbených osob a jejich rodinných příslušníků. Souběžně s opravami a restaurováním náhrobků proto probíhá i jejich profesionální fotodokumentace (několik záběrů pro každý náhrobek zvláště s využitím stativu a bočního umělého světla). Židovské hřbitovy jsou vyhledávaným cílem zájemců o veřejně přístupné památky obecně, velmi často však i návštěvníků z řad odborníků - genealogů, badatelů a historiků.</p>

<p>5. Předpokládaný časový harmonogram realizace projektu - začátek/ukončení projektu <i>Popište zahájení a ukončení základních realizačních fází projektu (např. výběr dodavatele, přípravné práce, vlastní realizace apod.); v případě organizace kulturní/sportovní akce uveďte přesný termín jejího konání; pokud nejsou známy přesná data, tak uveďte kalendářní měsíc</i></p>	<p>Zahájení a ukončení projektu závisí na klimatických podmínkách v průběhu roku, zahájení předpokládáme nejdříve 2.5. 2019 a ukončení nejpozději 15.11. 2019.</p>				
<p>6. Organizační a odborné zabezpečení projektu <i>Popište vaše zkušenosti s realizací podobných akcí; jaké máte zkušenosti s realizací projektů (podávání žádostí); kdo bude projekt realizovat (přímo žadatel nebo prostřednictvím odborné firmy); jaké organizační kroky budete muset podniknout, aby projekt byl zrealizován; jaké povolení musíte vyřdit pro zdárný průběh projektu</i></p>	<p>Židovská obec v Praze systematicky pečuje o své památky již od samého počátku 90. let minulého století. Tato činnost je od r. 1992 prováděna prostřednictvím komisionáře, a.s. Matana, společnosti založené, 100 % vlastněné a plně kontrolované Židovskou obcí v Praze. Matana a.s. je od r. 2002 navíc pověřena i obnovou a správou objektů ve vlastnictví Federace židovských obcí v ČR. Pracovníci a.s. Matana mají proto s předmětným charakterem prací – záchranou rozsáhlého fondu židovských památek dlouhodobé zkušenosti a jmenovitý výčet projektů by přesahoval prostor tohoto formuláře. Rádově se jedná o cca 70 – 90 akcí ročně, tzn. od r. 1990 více než 2250 jednotlivých akcí obnovy. Záchranné práce na náhrobcích židovského hřbitova v Habrech by probíhaly prostřednictvím odborného restaurátora, držitele restaurátorského oprávnění MK ČR. Restaurátorské práce na židovských hřbitovech jsou vždy uskutečňovány v souladu se závazným stanoviskem státní památkové péče.</p>				
<p>7. Rozpočet projektu <i>(podrobný položkový rozpočet projektu zašlete společně s touto žádostí) U žadatelů, kteří mohou uplatnit odpočet DPH na vstupu, se náklady uvádějí bez DPH. Ostatní žadatelé uvádějí náklady včetně DPH.</i> částky uvádějte v celých Kč</p>	<p>Celkové náklady na projekt</p>	<p>420 000</p>	<p>Kč</p>	<p>100,00</p>	<p>%</p>
	<p>Požadovaná výše dotace</p>	<p>160 000</p>	<p>Kč</p>	<p>38,10</p>	<p>%</p>
	<p><i>- z toho investiční dotace</i></p>	<p>0</p>	<p>Kč</p>	<p>,00</p>	<p>%</p>
	<p><i>- z toho neinvestiční dotace</i></p>	<p>160 000</p>	<p>Kč</p>	<p>100,00</p>	<p>%</p>
	<p>Spoluúčast žadatele</p>	<p>260 000</p>	<p>Kč</p>	<p>61,90</p>	<p>%</p>
	<p><i>- z toho investiční spoluúčast</i></p>	<p>0</p>	<p>Kč</p>	<p>,00</p>	<p>%</p>
	<p><i>- z toho neinvestiční spoluúčast</i></p>	<p>260 000</p>	<p>Kč</p>	<p>100,00</p>	<p>%</p>
<p>8. Plátcovství DPH u žadatele (zakřížkujte vhodnou variantu)</p>					
<p>žadatel je plátcem DPH a u zdanitelných plnění přijatých v souvislosti s financováním daného projektu nemá nárok na odpočet daně z přidané hodnoty</p>					<p>☒</p>

žadatel je plátcem DPH a u zdanitelných plnění přijatých v souvislosti s financováním daného projektu má nárok na odpočet daně z přidané hodnoty	☐
žadatel není plátcem DPH	☐

9. Prohlášení žadatele, že zajistí podíl na spolufinancování projektu a souhlasí se zveřejněním vybraných údajů o projektu

Žadatel prohlašuje, že zajistí podíl na spolufinancování projektu a souhlasí se zveřejněním svého jména (obchodního jména), adresy (sídla), názvu projektu a výše přidělené dotace pro účely administrace čerpání prostředků z Fondu Vysočina.

10. Prohlášení žadatele o vypořádání závazků (netýká se obcí, svazků obcí a organizací zřizovaných a zakládaných Krajem Vysočina)

Žadatel prohlašuje, že:

a) má vypořádány závazky vůči státnímu rozpočtu a státním fondům (za závazky vůči státnímu rozpočtu se považují závazky vůči finančnímu úřadu, Správě sociálního zabezpečení, zdravotním pojišťovnám a Celní správě; za státní fondy se považují Státní fond životního prostředí, Pozemkový fond, Státní fond rozvoje bydlení a Státní fond dopravní infrastruktury),

b) na majetek žadatele není vyhlášen konkurz nebo podán návrh na konkurz a žadatel není v likvidaci.

11. Prohlášení žadatele o účetním období (nevyplňuje žadatel, který používá účetní období shodné s kalendářním rokem a žadatel, který není účetní jednotkou)

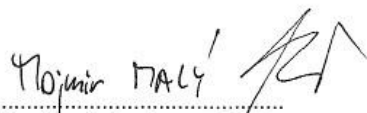
Žadatel prohlašuje, že používá účetní období (hospodářský rok) od 1.1. do 31.12..

12. Seznam dokladů (Uvedte seznam všech dokladů, které k žádosti přikládáte a očísľujte je.)

- 1) Stručný popis naplnění specifických kritérií, 2) Doklad o právní subjektivitě vlastníka památky (Židovské obce v Praze), 3) Doklad o právní subjektivitě žadatele
- 4) Doložení náležitostí dle zákona č. 250/2000 Sb., 5) Doklad o vlastnictví - výpis z KN, 6) Snímek z KN, 7) Plná moc mezi vlastníkem a žadatelem, 8) Plná moc pro zástupce žadatele, 9) Kopie závazného stanoviska, 10) Podrobný položkový rozpočet, 11) Prohlášení obce o finanční spoluúčasti, 12) Fotodokumentace současného stavu památky, 13) Restaurátorský záměr

V Praze

dne 13.2.2019

 Razítko, jméno/a a podpis/y
 statutárního
 zástupce/zástupců žadatele

v rámci plné moci

Poznámka pro žadatele :

Před podáním projektu si ověřte, zda:

- je formulář žádosti kompletně vyplněn včetně kódu elektronické žádosti.
- jsou přiloženy veškeré doklady nutné k posouzení žádosti požadované v bodě 15 Výzvy k předkládání projektů
- projekt splňuje kritéria a podmínky uvedené ve Výzvě k předkládání projektů

PŘÍJÍMACÍ ÚŘAD
 Město Sušarská Ulice
 110 00 PRAHA 1